

Aan de Raad Gemeente Roosendaal

onderwerp : Economische Actiepunten

bijlage : Tussenrapportage uitvoering
EAP en Economische
Barometer

Geachte Raad,

Na een korte presentatie van enkele belangrijke parameters tijdens de tweede werkconferentie EAP (30 november 2016) is de Economische Barometer 2016 volledig afgewerkt. Deze wordt u in bijlage aangeboden.

Ik informeer u hierbij ook over de lopende uitvoering van de economische actiepunten. Die wordt u eveneens in bijlage aangeboden.

Ik hoop u hiermede voldoende geïnformeerd te hebben,

Met vriendelijke groet,

Hans Verbraak,
Wethouder Arbeidsmarkt en Economie

Tussenrapportage uitvoering EAP

Inleiding

In de raadsvergadering op 5 november 2015 werd het Economisch Actieplan 2015-2018 vastgesteld. In navolging hierop werd in de raadsvergadering op 17 maart 2016 het raadsvoorstel Economische Actiepunten 2015-1018 (EAP) vastgesteld. Dit raadsvoorstel kwam tot stand na een werkconferentie op 9 december 2015 en kwam tegemoet aan de aangenomen moties tijdens de raadsvergadering op 5 november 2015.

Inmiddels geven we bijna een jaar samen met onze partners uitvoering aan het plan. Het is daarom tijd voor een tussenstand, waarbij wederom een werkconferentie plaatsvond op 30 november 2016. Tijdens deze werkconferentie werd een inkijk gegeven in de Economische Barometer, die inmiddels is afgerond en u in bijlage wordt toegezonden.

De ambitie van het EAP is 2000 Roosendalers meer aan het werk. Hierbij zijn er 300 minder uitkeringen, waarvan 75 uit de bijstand en 225 uit de WW.

Op 1 oktober 2016, 9 maanden na de start, zijn er 630 minder niet-werkende werkzoekenden. Dit betekent dat we op schema liggen om de 2000 te bereiken. De WW-uitkeringen zijn gedaald met 258, hiermee is het doel al overschreden. De bijstandsuitkeringen zijn echter gestegen met 47. Dit heeft voornamelijk te maken met de hoge instroom van statushouders en doordat het aantal bijstandsuitkeringen een langere periode nodig heeft om te profiteren van economische ontwikkelingen. We zien dat deze stijging zich landelijk nog sterker voordoet. Het doel om te dalen met 75 blijft onze ambitie. Dit betekent nog een forse opgave in 2017 wat betreft bijstandsvolume.

Tijdens de werkconferentie op 30 november hebben we onze samenwerkingspartners gevraagd om mee te denken over het toekomstbeeld van onze gemeente richting 2030. Samengevat is de conclusie: 'Niet de sterkste overleven, maar degenen die zich het best/snelst kunnen aanpassen'. Een sterke Roosendaalse economie vraagt flexibiliteit en aanpassingsvermogen bij bedrijven en hun werknemers, maar ook bij overheid en onderwijs. De pendel tussen woon-werk zal nog toenemen en scholing, ook tijdens de loopbaan, wordt essentieel. Sectoren vervagen, overal zie je de zogenaamde 'cross-overs', benut daarbij het innovatieve en regelarme karakter van Roosendaal om de positie als vestigingslocatie te versterken.

De vier actielijnen van het EAP geven voor het komende jaar (2017) voldoende richting en zijn complementair. Er is heden geen reden om het EAP fundamenteel bij te stellen. Wij geven hieronder daarom per actielijn een korte tussenstand. Hieraan voorafgaand wordt het thema arbeidsmigratie belicht.

Arbeidsmigratie

Samen met ondernemers, uitzendbranche en wethouders uit de D6 gemeenten, onder begeleiding van de universiteit van Tilburg, werd op 29 juni 2016 een werkconferentie rond arbeidsmigratie georganiseerd. Centrale vraag was waarom werkgevers kiezen voor de inzet van arbeidsmigranten als er ook uitkeringsgerechtigden beschikbaar zijn.

Een duidelijke conclusie van deze bijeenkomst is dat de inzet van arbeidsmigranten een economische noodzaak is. Ook in de toekomst blijven deze mensen nodig in de land- en tuinbouw, logistiek en

industrie. Deze sectoren bieden veel laaggeschoold uitvoerend werk waarbij het binnenlandse aanbod door ontgroening en vergrijzing niet volstaat. Arbeidsmigratie is ruimer dan seizoensarbeid. Arbeidsmigranten blijven langer in Nederland en leveren een positieve bijdrage aan de lokale economie door hun consumptieve bestedingen. Er wordt nog een tekort ervaren in passende huisvesting en integratie dient bovenaan de agenda te staan. Investeer in huisvesting en taal, als gedeelde verantwoordelijkheid voor de overheid, het bedrijfsleven én de migrant zelf.

Zonder arbeidsmigratie krimpt de beroepsbevolking sneller en zullen bedrijven vertrekken, waarbij ook de banen van de Roosendalers verdwijnen. Blijft het aanbod van uitkeringsgerechtigden waarbij velen van hen kampen met het nog steeds bestaande stigma van de 'werkschuwe' uitkeringsgerechtigde. Daarom is afgesproken met een brede communicatie over goede voorbeelden de vooroordelen bij werkgevers weg te nemen, Daarbij werd ook de afspraak gemaakt om individueel met de werkgevers in gesprek te gaan om te kijken hoe we de balans tussen inzet arbeidsmigranten en uitkeringsgerechtigden kunnen verbeteren.

Actielijn aantrekken van bedrijvigheid

Doel van deze actielijn is een optimaal ondernemers- en vestigingsklimaat te realiseren. Dit klimaat wordt verzilverd in arbeidsplaatsen door een actieve acquisitie in samenwerking met REWIN en BOM. Dit resulteerde inmiddels in de vestiging van onder andere de volgende nieuwe bedrijven : Enexis, Maxaro, Primark, Kameleon Solar en diverse detailhandelszaken in Rosada. Bovendien zijn er positieve ontwikkelingen in de Binnenstad, zoals de vernieuwing "Tussen de markten".

Het vestigingsklimaat wordt verbeterd door de realisatie van het Innovitapark in Stadsoevers. Hiervoor werd het voormalige PostNL gebouw aangekocht en wordt getransformeerd naar een broedplaats voor innovatieve ondernemers. Hiervoor werd een subsidie toegekend van de provincie Noord-Brabant.

Met succes heeft de gemeente zich kandidaat gesteld voor de vestiging van een Associate Degree (AD, HBO niveau 5). Deze richt zich op MBO-studenten uit Zeeland, West-Brabant en delen van Zuid-Holland. Deze AD zal bestaan uit een aantal tweejarige opleidingen (waarschijnlijk richting techniek en logistiek) en wordt gevestigd op Stadsoevers. Samen met Avans en ondernemers zullen wij ons inspannen om een succesvolle start van het HBO in Roosendaal te realiseren.

Het ROC West-Brabant was samen met ondernemers en onze gemeente succesvol bij de aanvraag van een landelijke subsidie (RIF, regionaal Investeringsfonds) voor een Centrum voor Mobiliteit en Logistiek. Dit centrum zal de samenwerking tussen MBO-logistiek, het bedrijfsleven en andere kenniscentra optimaliseren, vanuit Roosendaal voor heel West-Brabant. Het Logistiek Platform Roosendaal groeit inmiddels buiten de gemeentegrens en biedt een nuttig platform voor de logistieke dienstverleners dat wij blijven ondersteunen.

Met als doel het bedrijfsleven beter te informeren en te betrekken werd de nieuwsbrief "Roosendaal Werkt" gelanceerd. Deze nieuwsbrief wordt verder uitgebouwd tot een aantrekkelijk en nuttig instrument om de bestaande netwerken te verbinden.

In nauwe samenwerking met ondernemers en REWIN wordt de regio en Roosendaal is inmiddels de voorbereiding gestart om Roosendaal en de regio zowel nationaal als internationaal gepromoot als logistieke hotspot. Dit middels een regionale stand op de wereldwijd belangrijkste Logistiekbeurs in München en op Provada in Amsterdam.

Een betere benutting van de vervoersmodaliteit spoor wordt als versterking gezien van ons vestigingsklimaat. Daarom hebben we samen met Rewin een regionaal project 'MORE – meer goederenvervoer per spoor in West-Brabant' uitgewerkt, dat met behulp van subsidie vanuit de provincie Noord-Brabant begin 2017 wordt opgestart.

Nadat de gemeenteraad eind 2015 besloten heeft met ingang van 1 januari 2016 op de bedrijventerreinen Borchwerf en Majoppeveld de reclameverordening van toepassing te verklaren, is op 6 juli 2016 de Stichting Ondernemersfonds Roosendaal (SOFR) opgericht door de ondernemersverenigingen Borchwerf en Majoppeveld. De ondernemers hebben Kees Kools, voormalig accountmanager bedrijven bij de gemeente, bereid gevonden om onafhankelijk voorzitter te worden van SOFR.

Er werd pas tot de oprichting van een SOFR overgegaan na overeenstemming over de rol van de bestaande ondernemersverenigingen ten opzichte van het ondernemersfonds, meer bepaald ook wat betreft ondernemers die geen lid zijn van de vereniging maar wel reclamebelasting betalen. Nadat de SOFR was opgericht is op 21 juli 2016 tussen gemeente en SOFR een uitvoeringsovereenkomst getekend.

Op Majoppeveld is na een sollicitatieprocedure een parkmanager geselecteerd, de heer Pieter Wierckx, die vanaf 1 september 2016 aan het werk is. Op Borchwerf continueert Olav Postumus. Het werk van beide parkmanagers wordt op elkaar afgestemd, zodat ze elkaar in geval van nood ook kunnen vervangen. In het eerste kwartaal van 2017 zal er een nieuwe aanpak voor de veiligheid en beveiliging openbare ruimte worden geïntroduceerd.

Tot slot, de Vlaams Nederlandse Delta, een economisch samenwerkingsverband tussen drie Vlaamse en drie Nederlandse provincies, wordt in 2017 in Roosendaal georganiseerd.

In 2017 continueren we bijgevolg de drie acties : Innovitapark, Ondernemersfonds en het participeren in en verbinden van netwerken.

Actielijn ondersteunen ondernemerschap

Het Starterscentrum heeft verder aan de weg getimmerd, waarbij de resultaten in het verlengde liggen van de voorbije jaren. Huisvesting voor ambachtelijke starters krijgt heden vorm in de Leemstraat onder het label 'Workhouse' en wordt naar verwachting in februari 2017 geopend. De eerste startersdag Roosendaal op 10 mei 2016 resulteerde in 15 standhouders en 85 deelnemers. Het Starterscentrum Roosendaal werkt samen met het Starterscentrum Brabantse Wal aan een strategische agenda 2017-2020 die begin 2017 wordt opgeleverd.

Om de MKB-bedrijven in staat te stellen hun groeipotentieel te realiseren, en op deze manier banen te creëren, werd op 27 september een 'Mini-Stratos' conferentie georganiseerd, met deelname van 25 bedrijven of dertig ondernemers. Tevens werden in samenwerking met REWIN een aantal innovatieve MKB-bedrijven bezocht. De doelstelling minimaal vijf intakes per jaar te realiseren is gehaald. In 2017 wordt deze aanpak herhaald.

Het Care Innovation Center West-Brabant plukt in 2016 de vruchten van de jarenlange profilering. De activiteiten van het Huis van Morgen zijn succesvol en kunnen op een ruime belangstelling rekenen. Het project CrossCare, in samenwerking met o.a. het Vlaamse Licalab (Living Care Lab) , zorgt voor versnelling van innovaties in de zorg en maakt Roosendaal een interessante vestigingslocatie voor dergelijke starters en/of ondernemingen. De gemeente Roosendaal is reeds geïnteresseerd voor het CrossCare project voor € 37.500 voor de gehele periode 1/4/2016 t/m 31/3/2021.

Tegelijkertijd loopt er een onderzoek om te kijken naar een meer duurzame en bredere inzet van het CIC in de regio zoals SlimmerLeven 2020 in de Brainport regio breder ontwikkeld is. De businesscase

moet uitwijzen hoeveel budget hier dan voor nodig is en wie welke bijdragen dienen te gaan betalen. Ordina werkt in opdracht van het CIC, de gemeenten Roosendaal, Breda, Bergen op Zoom, RWB (vanuit alle gemeenten) en de Provincie deze businesscase uit, waarbij deze uiterlijk op 31 maart 2017 opgeleverd wordt. Vanuit de economische portefeuille wordt, naast CrossCare, nog een structurele bijdrage noodzakelijk geacht voor 2017 en verder. Dit betekent dat het voorziene bedrag in het EAP van € 20.000 in 2017 voor het CIC hoger zal zijn, zodra hier meer duidelijkheid over is wordt u geïnformeerd.

In 2017 worden de drie acties die voorzien waren in het EAP gecontinueerd. Het betreft Starterscentrum, Care Innovation Center en Ondersteuning groei MKB.

Actielijn van uitkering naar werk

De uitstroom van uitkeringsgerechtigden naar werk, met in het bijzonder de werkzoekenden vanuit de bijstand, vormt de hoofdpoging. Het Werkplein Hart van West-Brabant zorgt voor de bemiddeling van deze doelgroep. Vanuit de gemeente maken we de koppeling met onze economische activiteiten en zorgen we dat deze doelgroep hier goed voor in positie komt. We hebben hierbij extra aandacht voor ouderen (55-plussers) en jongeren (tot 27 jaar).

Het werkgeversservicepunt van Hart van West-Brabant heeft gedurende het jaar 2016 tot 1 december ongeveer 190 Roosendaalse bijstandsgerechtigden geplaatst op werk. Per saldo heeft dit echter niet mogen leiden tot een daling van het klantenbestand, aangezien de instroom juist gaandeweg het jaar is gestegen door een doelgroep welke nog niet direct naar werk te plaatsen is. Voor deze doelgroep wordt ook geëxperimenteerd met nieuwe projecten. Een voorbeeld hiervan is om gesubsidieerde banen te creëren (Werk op Maat), om vanuit deze positie door te stromen naar een reguliere baan. Het streven is om 10 bijstandsgerechtigden begin 2017 in een Werk op Maat-baan te laten starten, o.a. in de functie van kantonier binnen onze gemeente.

Op 11 mei 2016 is er een themabijeenkomst rondom de jeugdwerkloosheid georganiseerd met een presentatie van een deel van de activiteiten die voor jongeren ingezet worden. De uitkomst van deze bijeenkomst was dat er al veel wordt gedaan voor de jongeren, maar dat we ons meer moeten organiseren op ontschotting tussen verschillende activiteiten en deze in verbinding met elkaar brengen. O.a. aan de hand hiervan is er een regionaal beleidsplan Jeugdwerkloosheid opgesteld om te komen tot een sluitende aanpak.

Een ander instrument om maatschappelijke investeringen om te buigen naar kansen voor uitkeringsgerechtigden is Social Return On Investment (SROI) bij gemeentelijke aanbestedingen. Per 1 maart 2016 is er een coördinator gestart op Social Return om de directe schakel te maken tussen opdrachtnemers en het Werkplein. Dit heeft tot 1 december 2016 geresulteerd in 7 dienstverbanden voor uitkeringsgerechtigden en 7 plaatsingen van BBL-leerlingen. De totale SROI-waarde over 2016 wordt naar verwachting voor meer dan 100% behaald. Hiermee is de doelstelling overtroffen. Bovendien onderzoeken we momenteel om het SROI-beleid en –uitvoering voor 6 gemeenten te harmoniseren om het resultaat te verhogen.

In de ontwikkelingsfase zitten Flexicurity en grensoverschrijdend werken. Voor beide initiatieven zetten we een regionale samenwerking in. Voor Flexicurity sluiten we aan bij het onderzoek vanuit het Werkplein en TNO. In het 1^e kwartaal van 2017 volgt hier een besluit over. De kansen voor het werken in België worden benut vanuit samenwerking met de gemeente Bergen op Zoom. Het betreft hier het benutten van een grensinformatiepunt voor hulpvragen van werkgever en werknemer, welke in het 1^e kwartaal van 2017 operationeel moet zijn. Maar ook de daadwerkelijk match en bemiddeling

met Belgische werkgevers vanuit het Werkgeversservicepunt dient in 2017 verder vormgegeven te zijn.

De dienstencheque wordt verder doorontwikkeld naar een breder integraal systeem. Met de dienstencheques willen we extra werkgelegenheid creëren door het aanbod vanuit de huishoudelijke hulp uit te breiden naar bredere activiteiten voor alle Roosendaalse inwoners.. Dit heeft meer tijd nodig dan aanvankelijk ingeschat, de acties zoals geschetst in het EAP blijven echter van kracht. Daarbij wordt het onderzoek naar een digitaal dienstenchequesysteem in het eerste kwartaal 2017 afgerond.

In 2017 worden de acties Flexicurity, Dienstencheque en SROI voortgezet. Zoals hierboven reeds vermeld zal extra aandacht worden besteed aan grensoverschrijdend werken.

Actielijn opleiden met perspectief

Met de activiteiten onder deze actielijn is het algemene doel dat we willen bereiken, dat jongeren kiezen voor kansrijke beroepen en opleidingen en dat onze beroepsbevolking zo lang mogelijk doorleert naar het hoogst mogelijke niveau. Vanzelfsprekend sluiten de opleidingen aan bij de wensen van de werkgevers, zodat er voldoende gekwalificeerd personeel is voor bedrijven om zich in Roosendaal te vestigen en door te kunnen groeien.

De eerder genoemde vestiging van het Centrum voor de Mobiliteit en Logistiek draagt uiteraard bij aan deze doelstelling. Per 1 januari 2017 starten formeel de activiteiten in Roosendaal. De werkgevers in onze regio zijn mede oprichters van deze activiteiten.

De vestiging van Primark in Roosendaal, met DSV als logistieke dienstverlener, is een mooi voorbeeld van een samenwerking tussen overheid, onderwijs en ondernemer waarbij arbeidskrachten gericht opgeleid en getraind worden op specifieke functies. In 2016 is er vanuit het Werkplein Hart van West-Brabant een groep van 15 bijstandsgerechtigden gestart op de opleidingslocatie in Moerdijk. Dit draagt dus ook direct bij aan de actielijn van Uitkering naar werk. Dit concept wordt in 2017 verder doorontwikkeld en op maat toegepast bij andere bedrijven. Op deze manier verbeteren we de concurrentiepositie van bijstandsgerechtigden t.o.v. andere werkzoekenden en arbeidsmigranten.

Binnen de sector Zorg zijn er ook specifieke acties gerealiseerd om werkloosheid tegen te gaan door bijvoorbeeld omscholing naar een andere sector of bijscholing naar een hoger niveau.

Op 1 september 2016 is het Roosendaals Leerbedrijf opgericht vanuit de Zorgboulevard met het Kellebeek college als trekker. Dit kon ook rekenen op landelijke publiciteit dankzij de opening door minister Bussemaker. Binnen het Roosendaals Leerbedrijf lopen studenten MBO-niveau 2 stage. Hierbij zetten zij zich actief in voor zorgvragers en doen ondersteunende werkzaamheden voor de ouderen. Het Roosendaals Leerbedrijf is ook gekoppeld aan het project dienstencheque.

Make a Move is in 2016 niet georganiseerd vanuit de gemeente, aangezien Transvorm zelf een 1e editie van een succesvol mobiliteit café heeft georganiseerd met hetzelfde doel namelijk om studenten te stimuleren richting kansrijke opleidingen. Dit is ook een belangrijk resultaat van onze inspanningen, namelijk dat de markt de activiteiten zelf organiseert, met eventuele ondersteuning vanuit ons.

Tenslotte heeft het project Welslagen gezorgd voor 3 extra Roosendaalse kandidaten aan het werk, die gestart zijn met een BBL-baan in de zorg op niveau 3. Voor 2017 zijn inmiddels ook 5 kandidaten uit Roosendaal geselecteerd, waarbij we het streven van in totaal 10 plaatsingen willen realiseren.

Het valt echter nog te bezien of dit behaald zou kunnen worden, vanwege een mogelijke mismatch tussen vraag en aanbod.

Roosendaal On Stage is een zeer succesvolle formule, welke in 2016 een aantal van 677 leerlingen van het Da Vinci College en Prinsentuin College kennis heeft laten maken met 158 beroepen bij 72 bedrijven. In totaal zijn er meer dan 1.400 matches gemaakt tussen leerlingen en bedrijven. Voor 2017 is het de verwachting dat we landelijk de grootste On Stage gaan organiseren met nu al bijna 100 deelnemende bedrijven. Het aantal studenten wordt tevens uitgebreid met het Gertrudis College.

Er zijn nog tal van reguliere activiteiten georganiseerd die bijdragen aan resultaten onder deze actielijn, zoals de organisatie van banenbeurs bij Rosada, maar dit wordt meegenomen in de jaarstukken van programma 3 Werken en Ondernemen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de concrete resultaten van kansrijk opleiden ook deels te zien zijn op langere termijn, namelijk bij de jeugd die nu nog op school zit en waarbij we werkloosheid willen voorkomen.

In 2017 continueren we bijgevolg de acties stimuleren kansrijke beroepskeuze en het pro-actief opleiden, om- en bijscholen. Make a Move werd inmiddels door de markt overgenomen en wordt bijgevolg niet gecontinueerd vanuit het EAP.

ECOBARO2016

ECONOMISCHE BAROMETER ROSENDAAL 2016

Publicatie: Gemeente Rosendaal
December 2016

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2016/213

Datum

December 2016

Opdrachtgever

Gemeente Roosendaal

Auteur(s)

Jon Severijn
Ruud Esselink
Gert Versteeg

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1. Intro	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Opzet en inhoud van de Barometer	6
2. De economie van Roosendaal in vogelvlucht	9
2.1 Vestigingen	9
2.2 Werkgelegenheid	10
2.3 Toegevoegde waarde	11
2.4 Beroepsbevolking	11
2.5 Werkloosheid	12
2.6 Conclusie en vooruitblik	13
3. Economische structuur en concurrentiekracht	16
3.1 Inleiding	16
3.2 Werkgelegenheidsfunctie	16
3.3 Werkgelegenheid naar grootteklasse	18
3.4 Het specialisatiepatroon van Roosendaal	20
3.5 Speerpunt-sectoren uitgelicht	24
3.6 Conclusie en vooruitblik	29
4. Economie en ruimte	31
4.1 Inleiding	31
4.2 Ruimtelijk spreiding vestigingen	32
4.3 Banen	34
4.4 Toegevoegde waarde	36
4.5 Ruimte voor bedrijvigheid	37
4.6 Conclusie en vooruitblik	38

5. Arbeidsmarkt en participatie	41
5.1 Bevolkingsontwikkeling	41
5.2 Onderwijs.....	43
5.3 Beroepsbevolking en arbeidsparticipatie	44
5.4 Werkloosheid	47
5.5 Wonen en werken in perspectief.....	50
5.6 Conclusie en vooruitblik	51
 Bijlage 1. Begrippenlijst.....	 54

1

HOOFDSTUK

Intro

1. Intro

1.1 Aanleiding

Nederland is na een periode van ongeveer 5 jaar economische crisis sinds 2014 weer economisch herstellende. Het lijkt er op dat de Nederlandse economie in de afgelopen twee jaar het pad naar economisch herstel definitief heeft ingeslagen. Het Centraal Planbureau (CPB) gaat voor 2016 en 2017 ook uit van economische groei, al zijn de landelijke groeicijfers iets neerwaarts bijgesteld, door de Brexit en de verlaging van de gasproductie. De omslag van krimp naar groei heeft de binnenlandse dynamiek sterk aangewakkerd: de woningmarkt trekt aan, de werkgelegenheid neemt toe en het consumentenvertrouwen is fors verbeterd.

Binnen dit landelijke economisch kader spelen de huidige en toekomstige ontwikkelingen in de gemeente Roosendaal zich af¹. Om samen met onderwijs en bedrijfsleven gericht te kunnen werken aan het pakken van economische kansen, heeft de gemeente Roosendaal in partnership het Economisch Actie Plan (EAP) 2015-2018 opgesteld. Doel is: meer Roosendalers aan het werk. Dit doel wil de gemeente bereiken door samen met partners te acteren langs vier actielijnen: aantrekken bedrijvigheid, ondersteunen ondernemerschap, opleiden met perspectief op werk en tot slot begeleiding van uitkering naar werk.

Belangrijke onderlegger voor het EAP zijn cijfers over en onderzoek naar de economische ontwikkeling van Roosendaal. Goede en actuele analyses en heldere data zijn nodig als basis voor een actiegericht economisch beleid. De gemeenteraad heeft op 5 november 2015 een motie aangenomen die het College opdraagt "Een jaarlijks op te stellen Economische Barometer -voorzien van cijfers en trends- in te voeren, die zich richt op de vraag hoe de economie in Roosendaal zich ontwikkelt". Deze Economische Barometer Roosendaal is met dat doel samengesteld.

De Economische Barometer Roosendaal (ECOBARO):

- is gericht op de vraag hoe de economie in de gemeente Roosendaal zich ontwikkelt;
- genereert sturingsinformatie op basis waarvan beleid aangepast en uitgewerkt kan worden en prioriteiten kunnen worden gesteld;
- speelt een rol in de gedachtewisseling tussen bedrijfsleven, overheid en onderwijs over de economische toekomst van Roosendaal.

1.2 Opzet en inhoud van de Barometer

Voor deze publicatie is gebruik gemaakt van databronnen van onder andere de gemeente Roosendaal, het Vestigingenregister West-Brabant, het landelijk werkgelegenheidsregister LISA, het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de Kamer van Koophandel (KvK) en het UWV Werkbedrijf. Op basis van de verzamelde data presenteren we de belangrijkste economische ontwikkelingen in Roosendaal. Hierbij kijken we naar de meerjarige ontwikkeling, vergelijken met regio- en referentie-gemeenten² en met landelijke cijfers, en zoomen in op sectorniveau.

Cijfers over het aantal vestigingen en banen hebben als peildatum 1 april. Eind 2016 is voor Roosendaal en de omliggende D6-gemeenten het meest recent beschikbare peiljaar 2016 (bron: Vestigingenregister West-Brabant). Voor de referentiegemeenten en Nederland is dat 2015 (Bron: LISA). Hierdoor kan per figuur en tabel verschil optreden in het gebruikte peiljaar. Gegevens van het CBS zijn jaarcijfers.

¹ Daar waar gesproken wordt over Roosendaal heeft dit betrekking op de gemeente Roosendaal.

² De ontwikkeling van de gemeente Roosendaal wordt bij veel kengetallen vergeleken met het totaalbeeld / het gemiddelde van

- D6-gemeenten: Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Halderberge, Etten-Leur en Zundert;
- Referentiegemeenten: Almelo, Bergen op Zoom, Deventer, Gouda, Helmond, Hengelo (O.), Oss, Schiedam en Venlo.

Het UWV-Werkbedrijf presenteert maandelijks cijfers van het aantal niet-werkende werkzoekenden. Dit maakt het mogelijk ook een beeld te schetsen van de eerste helft van 2016.

De Economische Barometer 2016 is opgebouwd uit een aantal hoofdstukken. Allereerst presenteren we in hoofdstuk 2 een aantal kernuitkomsten. De snelle lezer die wil weten hoe het met onder meer werkgelegenheid, toegevoegde waarde en werkloosheid in de gemeente Roosendaal staat, vindt dat in hoofdstuk 2.

In het volgende hoofdstuk komt de economische kracht en structuur uitgebreider aan bod. Het hoofdstuk bevat diverse werkgelegenheidsanalyses, zoals de ontwikkeling van het aantal banen naar sector en grootteklasse, het belang van zzp'ers voor de economie van Roosendaal en de positie van Roosendaal in de regio. Hoofdstuk 3 laat ook zien hoe enkele speerpuntsectoren waaronder de detailhandel, logistiek en zorg zich de afgelopen vijf jaar hebben ontwikkeld.

Hoofdstuk 4, 'economie en ruimte' toont het belang van bedrijventerreinen en winkellocaties in termen van vestigingen, banen en toegevoegde waarde. Daarbij komt ook Borchwerf II aan de orde. Dit bedrijventerrein (bruto 240 hectare) wordt door Roosendaal en Halderberge gezamenlijk ontwikkeld en ligt voor circa 80 procent binnen de gemeente Halderberge.

Het laatste hoofdstuk presenteert cijfers over de (toekomstige) ontwikkelingen van de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. Beroepsbevolking, arbeidsparticipatie, werkloosheid en pendel zijn kernbegrippen.

Tot slot, aan het begin van elk hoofdstuk worden puntsgewijs de highlights benoemd en aan het eind van de hoofdstukken is een conclusie en vooruitblik opgenomen.

2

HOOFDSTUK

De economie van Roosendaal in vogelvlucht

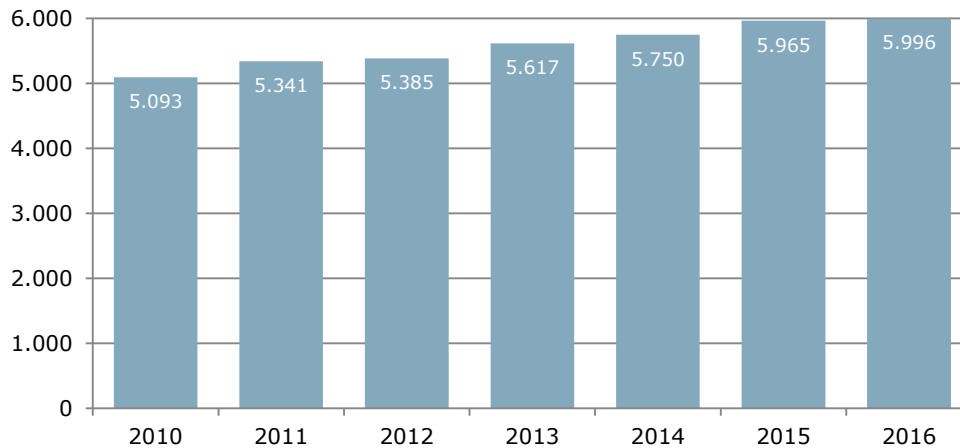
2. De economie van Roosendaal in vogelvlucht

2.1 Vestigingen

Aantal vestigingen in Roosendaal groeit door

Vanuit het perspectief van innovatie en economische vernieuwing is ondernemerschap een kritische factor. Een indicator van economische dynamiek is de ontwikkeling van het aantal vestigingen. In 2016 herbergt Roosendaal vrijwel 6.000 vestigingen, ruim 900 meer dan in 2010. De stijging was het sterkst van 2010 tot 2011 (4,8 procent) en het zwakst in het afgelopen jaar (0,5 procent).

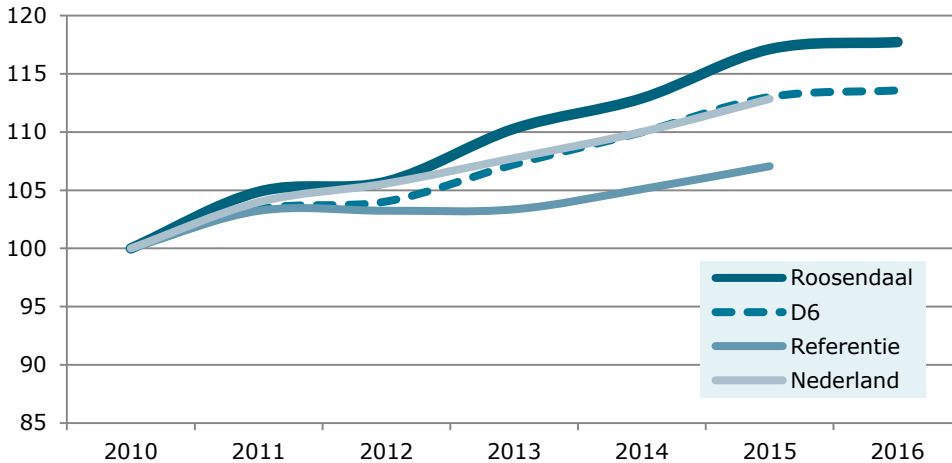
Figuur 2.1 Ontwikkeling aantal vestigingen Roosendaal (2010-2016).

Nota bene: Bij de beoordeling van de ontwikkeling van het aantal vestigingen moet worden bedacht dat op het deel van Borchwerf II (op grondgebied van Halderberge) het aantal vestigingen is gegroeid van 84 in 2010 naar 142 in 2015.

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Figuur 2.2 Geïndexeerde ontwikkeling aantal vestigingen, Roosendaal vergeleken (2010-2016; 2010=100)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Weten hoe de vestigingen in Roosendaal verdeeld zijn naar grootteklassen, ga dan naar [paragraaf 3.3](#)

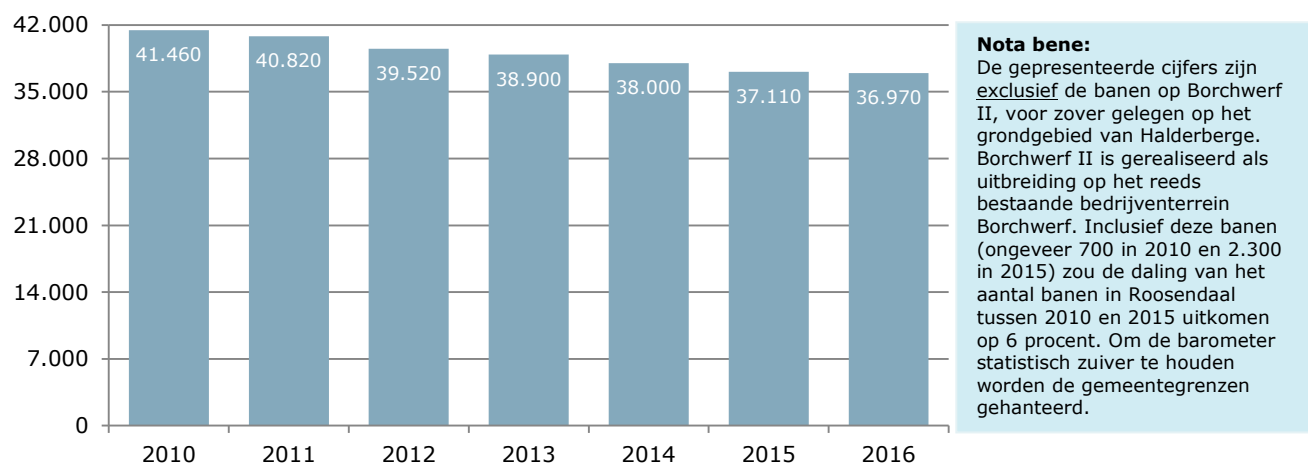

2.2 Werkgelegenheid

Minder banen in Roosendaal

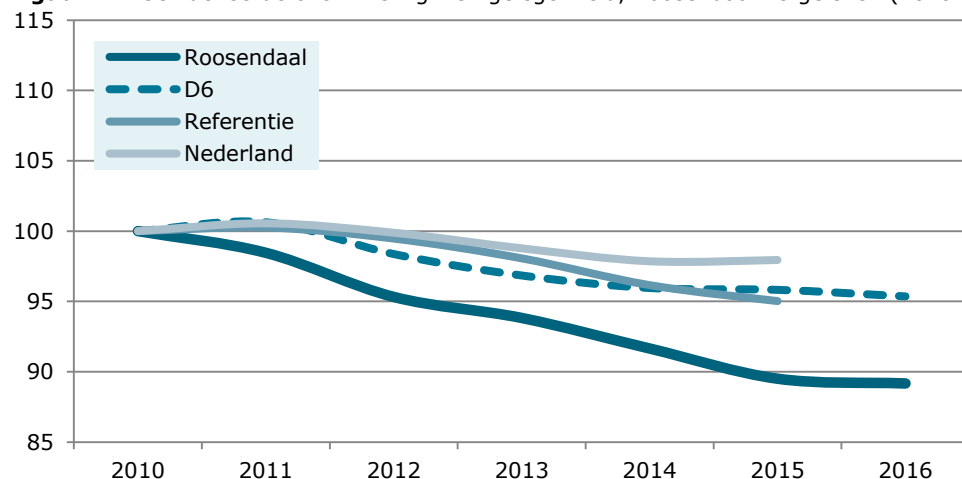
In 2016 telt Roosendaal 36.970 banen. Dit betekent een afname van de werkgelegenheid met 0,4 procent, de kleinste afname sinds 2010. Na het uitbreken van de economische crisis is de werkgelegenheid behoorlijk afgenomen. In de afgelopen 6 jaar is het aantal banen met circa 4.500 afgenomen (-11 procent). Deze daling kan niet los gezien worden van de toename van banen op het deel van Borchwerf II dat gelegen is op het grondgebied van Halderberge (zie onderstaand tekstkader en hoofdstuk 4). Het veranderende economisch tij vertaalt zich in Roosendaal vooralsnog niet in een toename van het aantal banen (figuur 2.3). Landelijk is in de periode 2010-2015 het aantal werkzame personen afgenomen met 2 procent. De werkgelegenheid in Roosendaal is in deze periode procentueel sneller gekrompen dan in Nederland (-10 procent, figuur 2.4).

Figuur 2.3 Werkgelegenheidsontwikkeling Roosendaal (2010-2016).

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Figuur 2.4 Geïndexeerde ontwikkeling werkgelegenheid, Roosendaal vergeleken (2010-2016; 2010=100).

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Weten welke sectoren in Roosendaal groeien of krimpen, ga dan naar [paragraaf 3.4](#)

2.3 Toegevoegde waarde

Toegevoegde waarde sinds 2012 gestegen

In deze Barometer worden uitkomsten voor de bruto toegevoegde waarde gepresenteerd. De ontwikkeling van de toegevoegde waarde is vrijwel gelijk aan die van het BRP en daarmee een goede maat voor de economische groei.

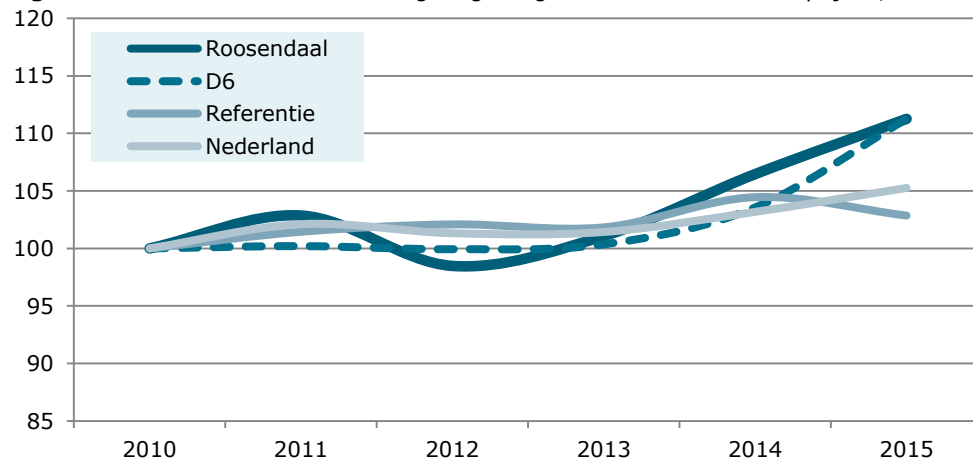
Sinds 2010 is de toegevoegde waarde met 11 procent toegenomen tot ongeveer € 2,7 miljard in 2015 (figuur 2.5). In deze periode daalde alleen in 2012 de toegevoegde waarde (-4 procent). De ontwikkeling van de toegevoegde waarde en dus van de economische groei, in Roosendaal is gunstiger dan in de referentiegemeenten en in Nederland en is vergelijkbaar met de D6-regio (figuur 2.6).

Figuur 2.5 Ontwikkeling toegevoegde waarde Roosendaal (in € milj.; 2010-2015)

Bron: LISA.

Figuur 2.6 Geïndexeerde ontwikkeling toegevoegde waarde in constante prijzen, Roosendaal vergeleken (2010-2015)

Bron: LISA.

Weten hoeveel toegevoegde waarde op bedrijventerreinen in Roosendaal wordt gegeneerd, ga dan naar [paragraaf 5.3](#)

2.4 Beroepsbevolking

Beroepsbevolking afgelopen jaren kleiner geworden

Tussen 2010 en 2015 is de beroepsbevolking in Roosendaal gekrompen van 41.000 naar 39.000. Op regionaal niveau is, met uitzondering van 2011, een groei van de beroepsbevolking tot 2013 zichtbaar. Daarna neemt de beroepsbevolking in West-Brabant in 2014 en 2015 licht af. Landelijk fluctueert de omvang, met een grootste omvang in 2013 (tabel 2.1).

Tabel 2.1 Ontwikkeling beroepsbevolking, Roosendaal vergeleken (2010–2015)

X 1.000	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% ONTW.'10-'15
Roosendaal	41	40	40	40	39	39	-5%
West-Brabant	327	326	330	333	332	331	1%
Nederland	8.713	8.714	8.846	8.913	8.874	8.907	2%

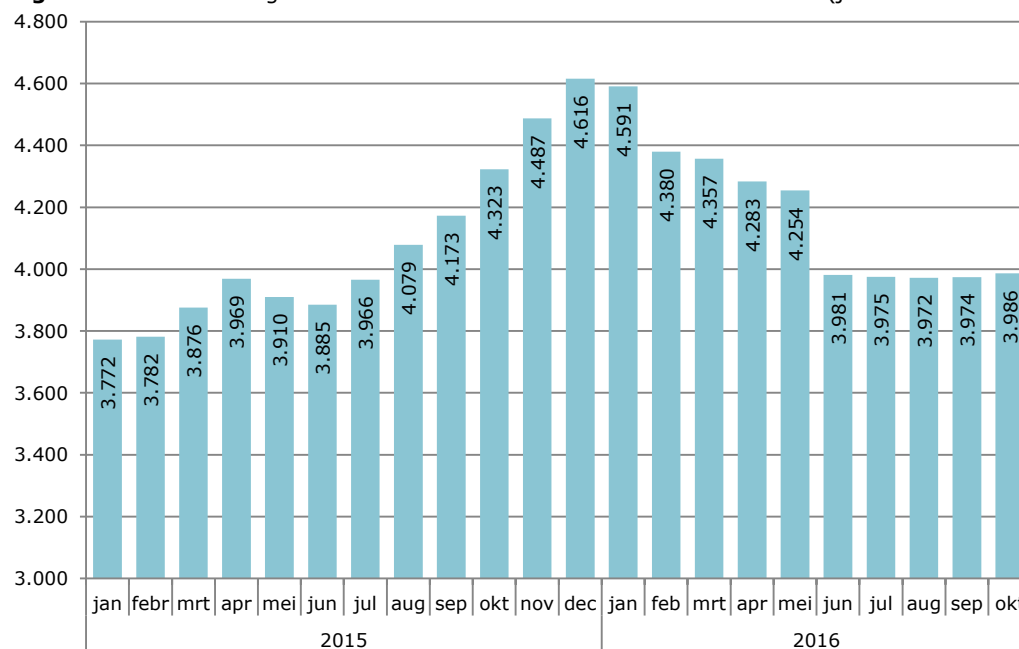
Nota bene: cijfers alleen beschikbaar in duizendtallen

Bron: CBS.

2.5 Werkloosheid

Tot december 2015 oplopende werkloosheid, daarna daling ingezet

In 2015 loopt het aantal niet-werkende werkzoekenden (NWW-ers) op van bijna 3.800 in januari tot ruim 4.600 eind 2015 (+22 procent). In het eerste half jaar van 2016 loopt het aantal niet-werkende werkzoekenden snel terug, met 3.972 als laagste stand per augustus 2016. Dat is een daling met 14 procent ten opzichte van de top in december 2015 (figuur 2.7).

Figuur 2.7 Ontwikkeling aantal niet-werkende werkzoekenden Roosendaal (jan. 2015 – okt. 2016).

Bron: UWV WERKbedrijf.

Roosendaal vertoont globaal hetzelfde patroon als Nederland als geheel. Ook in Nederland als totaal lag de werkloosheidspiek in december 2015, waarna vervolgens een daling is ingezet. De landelijke afname tussen december 2015 en juli 2016 is met 11 procent verhoudingsgewijs wel kleiner dan in Roosendaal, maar de piek in Roosendaal was extremer. Landelijk is het aantal NWW'ers in oktober 2016 geringer dan in januari 2015. In Roosendaal is dit (nog) niet zo.

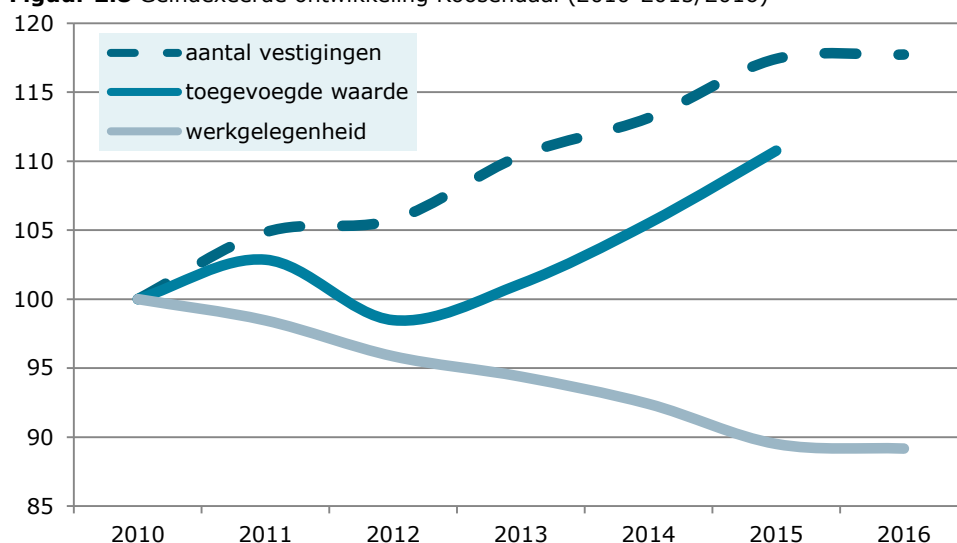
Weten of Roosendaal in verhouding tot het landelijk gemiddelde een hoge of lage werkloosheid heeft, ga dan naar [paragraaf 5.3](#)

2.6 Conclusie en vooruitblik

Minder werklozen, meer bedrijven en meer waarde, maar nog niet meer banen

Wanneer we de kernvariabelen naast elkaar zetten dan laten het aantal vestigingen en de toegevoegde waarde in Roosendaal een duidelijke groei zien. De werkgelegenheidsontwikkeling wijkt hier van af en kent sinds 2010 een jaarlijkse daling van het aantal banen. Dat ondanks deze werkgelegenheidskrimp de economische toegevoegde waarde zich wel goed ontwikkelt, duidt er op dat vooral sectoren met een relatief lage toegevoegde waarde aan banen hebben ingeleverd. Hierbij gaat het vooral om verzorgende sectoren zoals de gezondheids- en welzijnszorg en de detailhandel. Dat het herstel van de economie en arbeidsmarkt in Roosendaal aan kracht wint, is te merken aan de daling van de werkloosheid in het eerste half jaar van 2016.

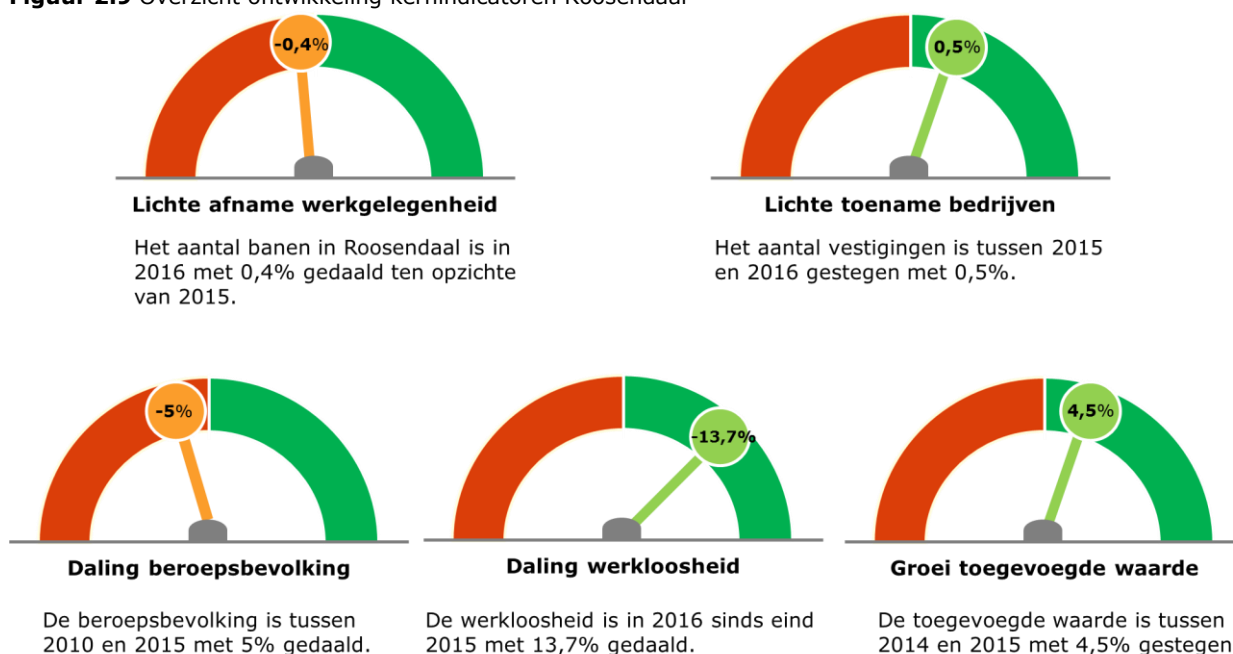
Figuur 2.8 Geïndexeerde ontwikkeling Roosendaal (2010-2015/2016)

NB: toegevoegde waarde 2016 bekend in 2017.

Bron: Vestigingenregister West-Brabant, LISA.

Figuur 2.9 Overzicht ontwikkeling kernindicatoren Roosendaal

Economische verwachtingen

Landelijke prognoses voorspellen meer werk en minder werkloosheid. De economische groei zet door. Dit jaar groeit de Nederlandse economie met 2,1 procent. En voor 2017 voorziet het Centraal Planbureau (CPB) een vergelijkbare groei van de economie. Hoewel de internationale omgeving onzeker blijft, worden de gevolgen van de Brexit vooralsnog als beperkt ingeschat.

De vooruitzichten voor Roosendaal zullen zeer waarschijnlijk positiever zijn dan de afgelopen jaren. Ook Roosendaalse ondernemers profiteren van de betere economische omstandigheden, zich vertalend in meer banen en toegevoegde waarde en minder werklozen. Een exacte voorspelling op lokaal niveau is moeilijk. Juist omdat individuele bedrijfsbeslissingen en -ontwikkelingen een lokale economie sterk kunnen kleuren, denk hierbij bijvoorbeeld aan de komst van het Primark-distributiecentrum naar Roosendaal.

3

HOOFDSTUK

Economische structuur en concurrentiekracht

3. Economische structuur en concurrentiekracht

Highlights

- Roosendaal heeft in vergelijking met het landelijk gemiddelde en ook ten opzichte van omliggende gemeenten relatief veel banen gerelateerd aan de omvang van de beroepsbevolking. Deze verhouding past bij grote steden met een centrumfunctie. Door de werkgelegenheidsafname is het aantal banen in verhouding tot de beroepsbevolking in Roosendaal tussen 2010 en 2015 wel kleiner geworden.
- Roosendaal heeft een belangrijke werkgelegenheidsfunctie in en voor de D6-regio. In totaal is 36 procent van de regionale werkgelegenheid in Roosendaal te vinden. Het werkgelegenheidsaandeel van Roosendaal is de afgelopen jaren iets kleiner geworden.
- Het aantal banen bij grote bedrijven (> 100 werkzame personen) is ondergemiddeld. Zzp'ers krijgen een steeds belangrijkere positie op de arbeidsmarkt. Het aantal en hun aandeel in de werkgelegenheid nemen beide toe.
- Ten opzichte van 2010 hebben veel sectoren werkgelegenheid ingeleverd. Vooral bouw, overheid en zorg hebben minder werk. De sectoren logistiek, informatie en communicatie en zakelijke diensten hebben het afgelopen jaar voor het eerst sinds de crisisjaren weer een banengroei.
- De sector logistiek is van alle sectoren in verhouding tot de landelijke werkgelegenheidsverdeling het sterkst vertegenwoordigd in Roosendaal.
- Daar waar de speerpuntsector logistiek in 2016 weer werkgelegenheidsgroei toont, kent de detailhandel een vrij stabiel aantal banen. De zorg, de derde speerpuntsector, heeft juist te maken met sterke afname van het aantal banen, vooral gedragen door banenkrimp in de thuiszorg.

3.1 Inleiding

Voor gemeenten is het van groot belang de omslag van de nationale economie in te laten werken op de lokale economie. Daar waar enkele jaren geleden beleid veelal gericht was op schade beperken staat nu weer veel meer kansen pakken en positie versterken centraal. Ook de gemeente Roosendaal heeft in het Economisch Actieplan een sterke focus op vernieuwing en versterking van het economisch DNA van Roosendaal. Dit hoofdstuk geeft een actueel beeld van de economische structuur en concurrentiekracht van Roosendaal. Analyses van werkgelegenheid en toegevoegde waarde vormen de basis van dit hoofdstuk. Waar mogelijk zijn voor Roosendaal en D6-regio 2016-gegevens opgenomen. Voor referentiegemeenten (met onder andere de gemeenten Hengelo, Gouda, Schiedam en Venlo) en voor Nederland geldt 2015 als meest recent beschikbare peiljaar.

3.2 Werkgelegenheidsfunctie

Werkgelegenheidsfunctie van Roosendaal kleiner maar nog steeds bovengemiddeld

Voor de aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is het in beginsel van groot belang dat er (voldoende) banen beschikbaar zijn voor de beroepsbevolking. De verhouding tussen werkgelegenheid en de totale beroepsbevolking is in Roosendaal verslechterd, maar is in vergelijking met de D6-regio, de referentiegemeenten en landelijk nog steeds hoog. Dit betekent dat ondanks de relatief sterke banenafname – ook in verhouding tot de minder sterk gekrompen beroepsbevolking – er nog steeds relatief veel banen zijn in relatie tot Roosendalers die werken of willen werken.

Tabel 3.1 Werkgelegenheidsfunctie, Roosendaal vergeleken (2010–2015/2016)

GEBIED	2010	2014	2015	2016
Roosendaal	101%	98%	95%	95%
D6-regio	88%	85%	85%	84%
Referentiegemeenten	99%	94%	93%	
NEDERLAND	94%	90%	90%	

Bron: Vestigingenregister West-Brabant, LISA en CBS.

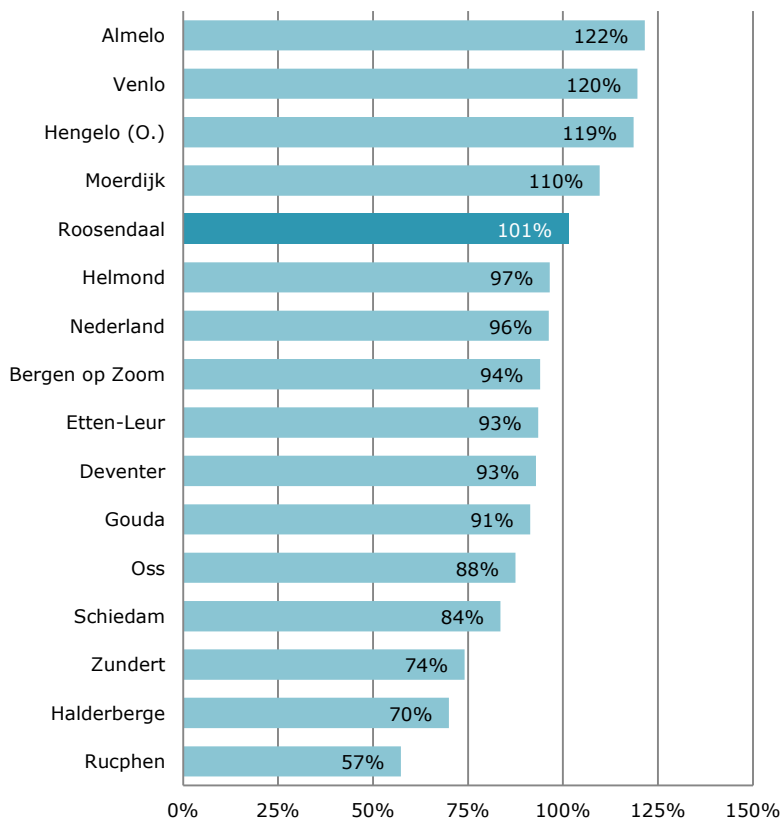
Nota bene:

De gepresenteerde cijfers voor de werkgelegenheidsfunctie voor Roosendaal zijn berekend exclusief de banen op Borchwerf II, voor zover gelegen op het grondgebied van Halderberge. Borchwerf II is gerealiseerd als uitbreiding op het reeds bestaande Roosendaalse bedrijventerrein Borchwerf. Inclusief deze banen zou de werkgelegenheidsfunctie hoger uitkomen. In 2010 zou deze dan 103 procent bedragen en in 2015 101 procent.

Bij de werkgelegenheid gaat het om banen in een bepaalde gemeente die worden ingevuld zowel door werkenden uit die gemeente zelf als werkenden die van elders komen ('pendelen'). Bij de werkzame beroepsbevolking gaat het om mensen die in een gemeente wonen en deze kunnen zowel binnen als buiten die gemeente werken. De verhouding tussen aanwezige werkgelegenheid en werkzame beroepsbevolking geeft aan of een gemeente *per saldo* werkenden 'importeert' om de banen in de gemeente te vervullen of juist 'exporteert' om aan de vraag in omliggende regio's te voldoen.

In Roosendaal zijn werkgelegenheid en werkzame beroepsbevolking ongeveer in balans. De gemeenten Almelo, Venlo en Hengelo 'importeren' verhoudingsgewijs veel arbeidskrachten, terwijl in de kleinere – rondom Roosendaal gelegen – gemeenten Rucphen, Halderberge en Zundert verhoudingsgewijs meer inwoners buiten de eigen gemeente werken. Wanneer bevolkingskrimp in Roosendaal betekent dat de leeftijdsgroep 16 t/m 74 jaar (de potentiële beroepsbevolking) in omvang gaat dalen, komt Roosendaal in een vergelijkbare positie als nu Almelo, Venlo en Hengelo, met een grotere afhankelijkheid van werknemers van buiten Roosendaal.

Figuur 3.1 Verhouding werkgelegenheid en werkzame beroepsbevolking, Roosendaal vergeleken met regio- en referentiegemeenten (2015).

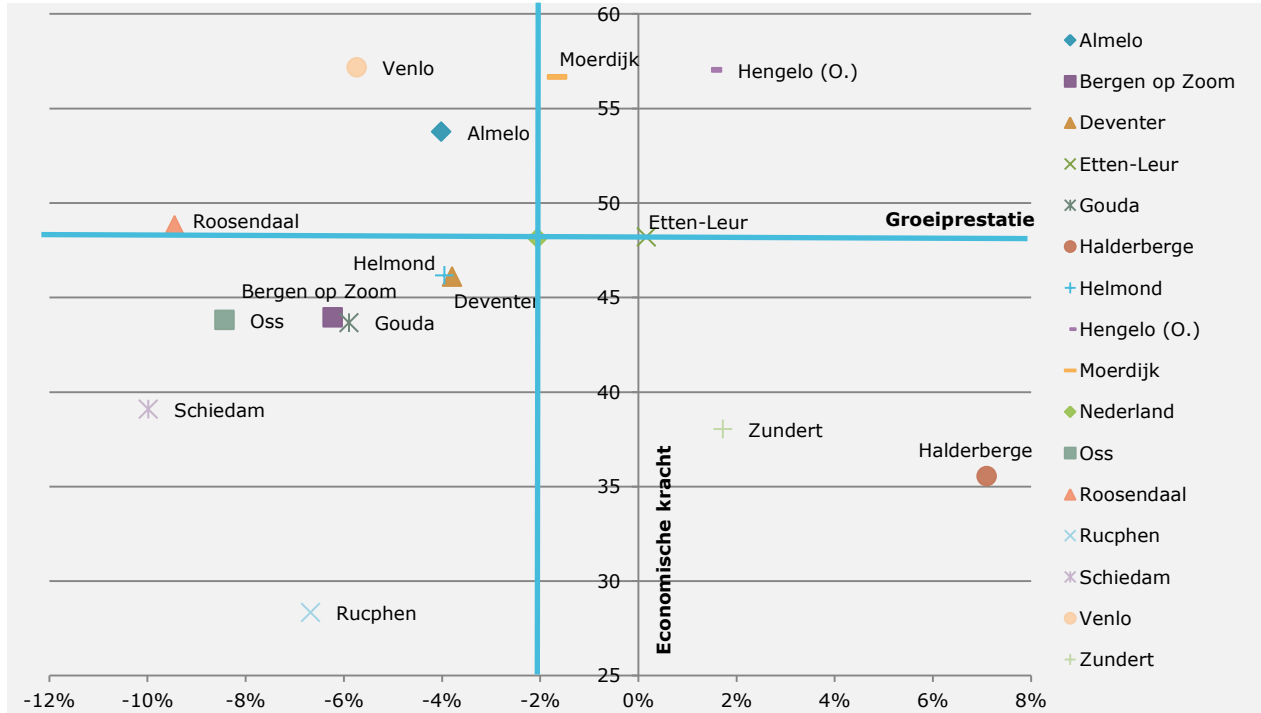
Bron: Vestigingenregister West-Brabant, LISA en CBS.

Werkgelegenheid in perspectief

De werkgelegenheidspositie van Roosendaal is in de onderstaande figuur gerelateerd aan het landelijke beeld en wordt vergeleken met referentiesteden en de nabijgelegen gemeenten die deel uitmaken van de D6. Op de Y-as staat de 'economische kracht' weergegeven, uitgedrukt in het aantal banen per 100 inwoners; de X-as toont de 'groei-prestatie', de procentuele werkgelegenheidsontwikkeling over de periode 2010-2015. Met uitzondering van Schiedam heeft Roosendaal in die periode de grootste afname van werkgelegenheid. De economische kracht is ondanks deze afname nog wel licht sterker dan het landelijk gemiddelde.

Figuur 3.2 Werkgelegenheidspositie van Roosendaal, vergeleken met regio- en referentiegemeenten.

Nota bene:

- Economische kracht: aantal banen per 100 inwoners (2015)
  - Groei-prestatie: procentuele ontwikkeling aantal banen 2010-2015
  - De 2 blauwe lijnen vormen het landelijk gemiddelde: groei-prestatie: -2,1 procent; economische kracht: 48 banen per 100 inwoners.
- Bron: Vestigingenregister West-Brabant, LISA en CBS.

3.3 Werkgelegenheid naar grootteklasse

Het aantal zelfstandige ondernemers in Nederland is de laatste jaren toegenomen. De toename van het aantal zelfstandige ondernemers is de afgelopen jaren vooral gedragen door groei van het aantal zelfstandigen zonder personeel. Deze geleidelijke structuurwijziging heeft veel consequenties (gehad) voor het gemeentelijk ondernemersbeleid. Zo is onder meer de doelgroep van de dienstverlening en communicatie richting ondernemers veranderd, en is ook de vraag naar bedrijfsruimte anders ingevuld (meer flexibel en kleinschalig).

Kleinschalige bedrijvigheid afgelopen jaren sterk gegroeid

Ook in Roosendaal is het aantal vestigingen de afgelopen jaren sterk gestegen (zie ook paragraaf 2.1). Deze groei wordt gedragen door het kleinbedrijf. Mede hierdoor neemt het kleinbedrijf (tot en met 9 werkzame personen) in 2016 gezamenlijk meer dan 90 procent van de vestigingen voor haar rekening.

Tabel 3.2 Ontwikkeling aantal vestigingen in Roosendaal, naar grootteklasse

GROOTTEKLASSE	2016 – ABS.	2016 - % VERDELING	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-'16
Geen fulltime banen	873	15%	37%	-7%
1 fulltime baan	3.116	52%	36%	4%
2 t/m 9 fulltime banen	1.563	26%	-6%	-1%
10 t/m 49 fulltime banen	360	6%	-12%	0%
50 t/m 99 fulltime banen	42	1%	-32%	-5%
100 en meer fulltime banen	42	1%	-11%	0%
TOTAAL	5.996	100%	17%	1%

NB: Grootteklasse bepaald op basis van fulltime werkgelegenheid
Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Daar waar negen op de tien vestigingen tot het kleinbedrijf behoort, is het werkgelegenheidsbelang vooral in het midden- en grootbedrijf gelegen. In 2016 is, ondanks werkgelegenheidsafnames tussen 2010 en 2016, tweederde van het aantal banen in Roosendaal te vinden in vestigingen met minimaal 10 werkzame personen.

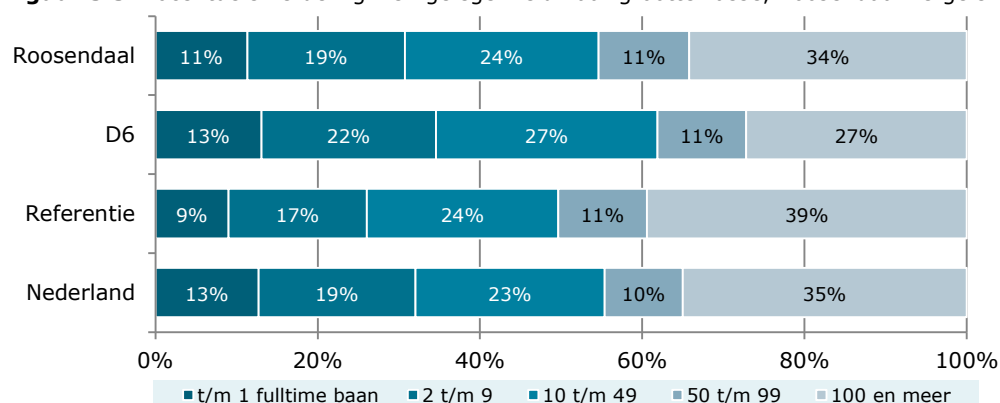
Tabel 3.3 Ontwikkeling aantal werkzame personen in Roosendaal, naar grootteklasse

GROOTTEKLASSE	2016 – ABS.	2016 - % VERDELING	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-'16
Geen fulltime banen	1.014	3%	47%	-5%
1 fulltime baan	3.413	9%	32%	2%
2 t/m 9 fulltime banen	7.237	20%	-6%	-1%
10 t/m 49 fulltime banen	9.531	26%	-10%	1%
50 t/m 99 fulltime banen	3.175	9%	-35%	-6%
100 en meer fulltime banen	12.602	34%	-16%	0%
TOTAAL	36.972	100%	-11%	0%

NB: Grootteklasse bepaald op basis van fulltime werkgelegenheid
Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Werkgelegenheidsaandeel grootbedrijf onder landelijk gemiddelde

In vergelijking met de referentiegemeenten is het werkgelegenheidsaandeel van vestigingen met meer dan 100 werkzame personen in Roosendaal enkele procentpunten lager, maar het ligt wel hoger dan in de D6. De 'vestigingsquote' (het aantal vestigingen gerelateerd aan de beroepsbevolking – als indicator voor ondernemerschap) is de afgelopen 5 jaar opgelopen van 12 naar 15 procent. Landelijk is dit verhoudingscijfer eveneens 15 procent.

Figuur 3.3 Procentuele verdeling werkgelegenheid naar grootteklasse, Roosendaal vergeleken (2015)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Top 10 vestigingen met grootste aantal werkzame personen, profit sector (2016)

NAAM VESTIGING	GROOTTEKLASSE	NAAM VESTIGING	GROOTTEKLASSE
WVS-Groep	1.000+	Stichting Bravis ziekenhuis	1.000+
Hago Food & Industry	500-1.000	E. V. Nassaukazerne	500-1.000
Koninklijke PostNL B.V.	500-1.000	Thuiszorg West-Brabant	500-1.000
NS Reizigers B.V.	250-500	Stichting S & L zorg	250-500
Polytec Composites NL B.V.	250-500	Gem. Roosendaal	250-500
Flowsolve Flow Solutions Division-Seal Group	250-500	Thuiszorg DAT B.V.	250-500
DHL Express (Netherlands B.V.)	100-250	St. Elisabeth Roosendaal	100-250
J.A.M. de Rijk BV	100-250	Centrum voor Wonen en Zorg Heerma State	100-250
Jumbo	100-250	ROC West Brabant Kellebeek College	100-250
Saver	100-250	Regionaal Behandelcentra Wiekendaal	100-250

Top 10 vestigingen met grootste aantal werkzame personen, non-profit sector (2016)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

3.4 Het specialisatiepatroon van Roosendaal

Zorg biedt ondanks sterke afname nog het meeste werk

De gezondheids- en welzijnzorg is met 6.823 banen en een werkgelegenheidsaandeel van 18 procent de grootste sector van Roosendaal. Naast de zorg nemen ook de groot- en detailhandel en de zakelijke dienstverlening elk minimaal 15 procent van de totale werkgelegenheid voor rekening. In 2016 hebben 12 van de 13 onderscheiden sectoren minder banen dan in 2010 en groeide in deze periode alleen de relatief kleine sector informatie en communicatie. De werkgelegenheidsontwikkeling tussen 2015 en 2016 laat een meer divers beeld zien, met 8 krimp- en 5 groeisectoren. Vooral in de logistieke sector is het aantal banen het afgelopen jaar weer gegroeid.

De recente ontwikkelingen in de zorg, zoals de bezuinigingen in de thuiszorg, hebben de werkgelegenheid in deze sector onder druk gezet. Roosendaal wordt hier ook hard door getroffen. De sector heeft namelijk vooral tussen 2014 en 2015 een forse werkgelegenheidsafname. In 2014 bedroeg het aantal banen in de gezondheids- en welzijnzorg nog ruim 8.300, in 2016 is dat aantal gedaald tot minder dan 7.000.

Tabel 3.4 Ontwikkeling werkgelegenheid in Roosendaal, naar sector

SECTOR	2016 – ABS.	2016 - % VERDELING	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-'16
Landbouw	848	2%	-4%	0%
Industrie en nutsbedrijven	4.907	13%	-7%	-3%
Bouw	1.585	4%	-23%	-1%
Handel	6.647	18%	-1%	-1%
Logistiek	3.050	8%	-12%	7%
Horeca	1.303	4%	-1%	-4%
Informatie en communicatie	435	1%	10%	6%
Financiële instellingen	547	1%	-9%	-3%
Zakelijke diensten	6.003	16%	-8%	2%
Overheid	1.501	4%	-28%	-3%
Onderwijs	2.056	6%	-3%	-1%
Zorg	6.823	18%	-20%	-2%
Overig	1.267	3%	-9%	1%
TOTAAL	36.972	100%	-11%	0%

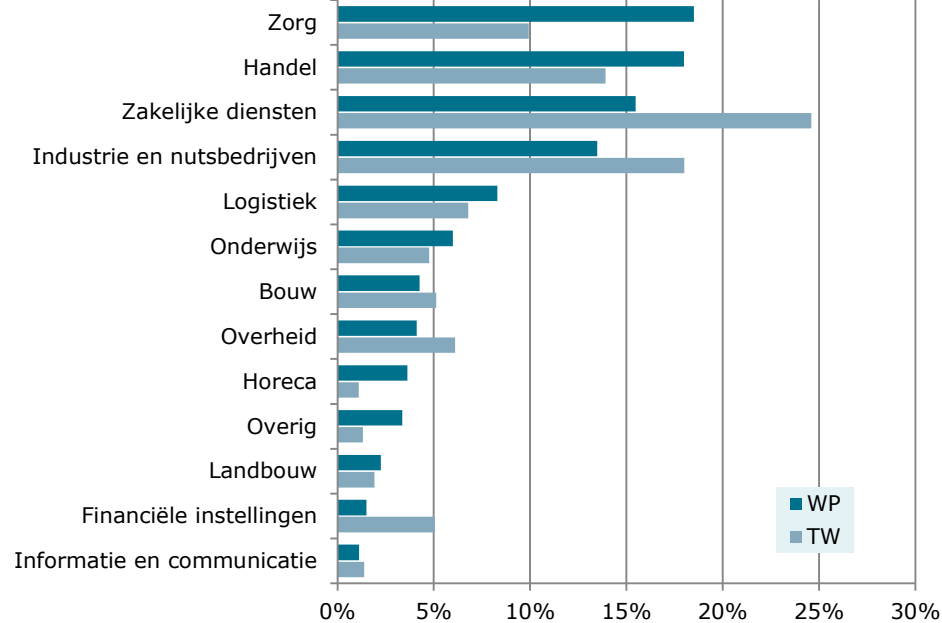
Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Zakelijke diensten genereren meeste toegevoegde waarde

Wanneer de sectorale verdeling van de werkgelegenheid wordt afgezet tegen de verdeling van de toegevoegde waarde zijn duidelijke verschillen zichtbaar. De zakelijke dienstverlening en de industrie hebben verhoudingsgewijs een grotere bijdrage in de toegevoegde waarde dan in het aantal banen. In beide sectoren richten (bedrijfs-)vestigingen zich met hun productieprocessen veelal sterk(er) op waardecreatie en -toevoeging. De zorg en ook de handel zijn minder stuwend en meer verzorgend.

Figuur 3.4 Sectorale verdeling werkgelegenheid (WP) en toegevoegde waarde (TW) in Roosendaal (% , 2015).

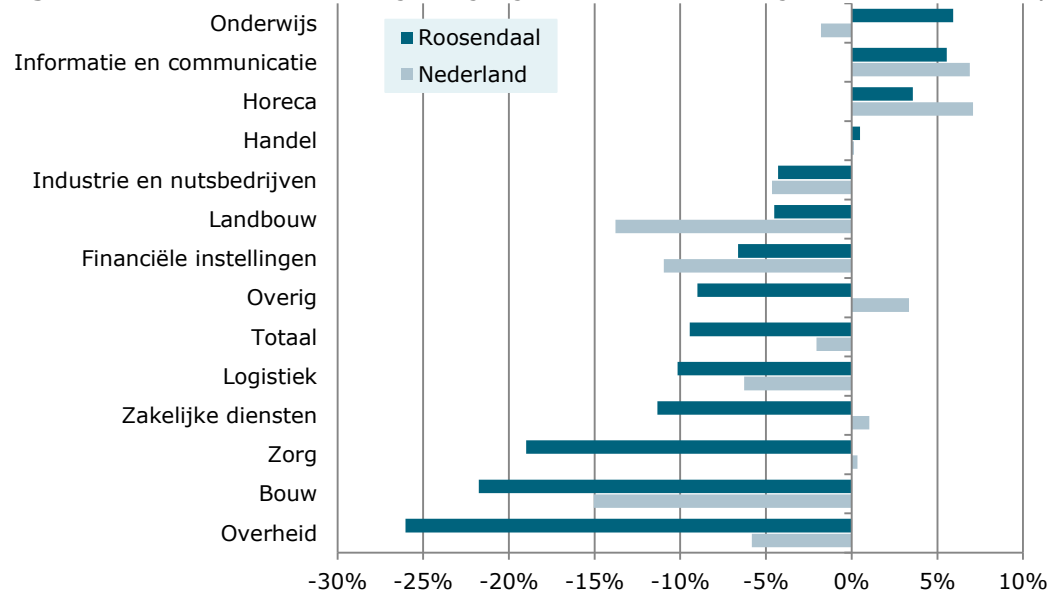

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Zorg, bouw en overheid ook ten opzichte van landelijk beeld sterke daling

Een aantal sectoren in Roosendaal heeft de afgelopen vijf jaar stevig ingeleverd. Vooral de zorg, bouw en overheid hebben vergeleken met de landelijke werkgelegenheidsontwikkeling relatief veel arbeidsplaatsen verloren. Sectoren die zich positief onderscheiden zijn het onderwijs en de horeca.

Figuur 3.5 Procentuele ontwikkeling werkgelegenheid, Roosendaal vergeleken met Nederland (2010-2015)

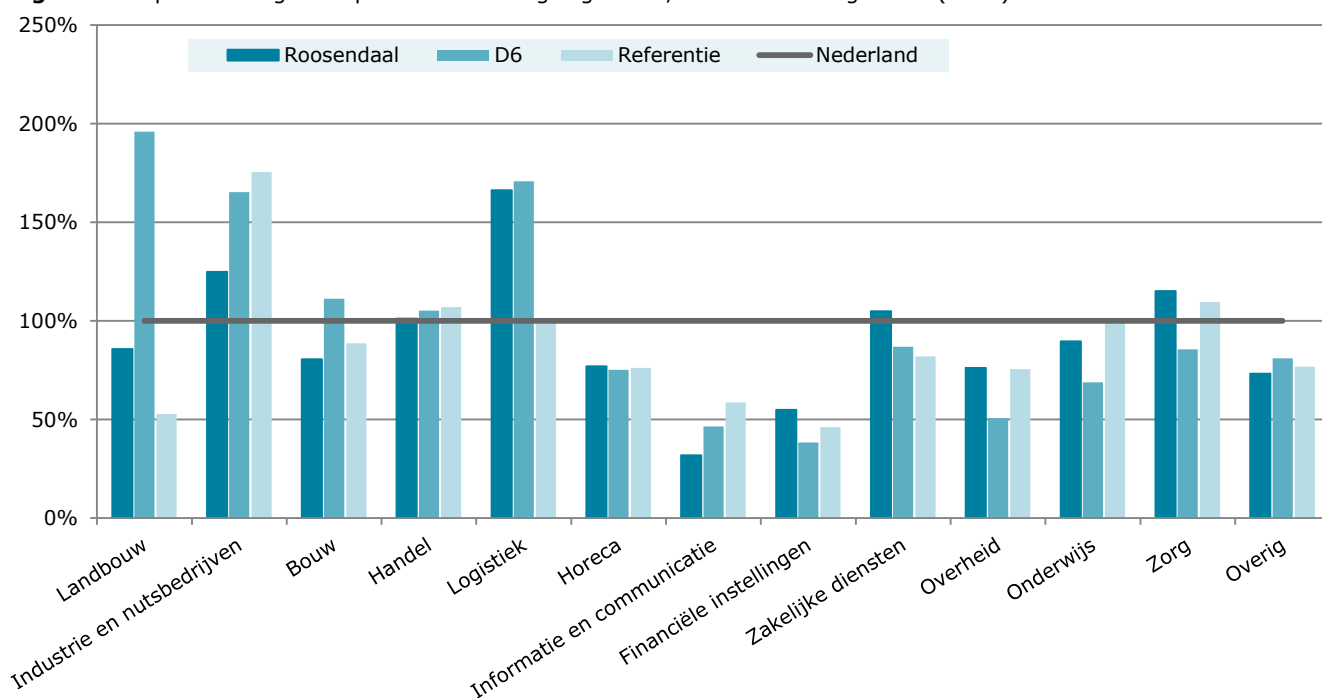

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Rosendaal heeft sterk cluster logistiek

In figuur 3.6 is per sector de specialisatiegraad³ weergegeven. Ondanks de daling van het aantal banen in de afgelopen vijf jaar heeft Rosendaal vooral een sterk onderscheidende sector logistiek. Andere sectoren die verhoudingsgewijs (enigermate) sterk zijn vertegenwoordigd in de werkgelegenheidsstructuur van Rosendaal zijn de zorg, de zakelijke dienstverlening en de industrie. Industrie en logistiek zijn sectoren die in de gehele D6-regio een sterke vertegenwoordiging van banen hebben.

Figuur 3.6 Specialisatiegraad op basis van werkgelegenheid, Rosendaal vergeleken (2015)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Positie van Rosendaal in de D6-regio

Rosendaal heeft in de D6-regio een belangrijke werkgelegenheidspositie. In 1996 was Rosendaal met 34.500 banen goed voor 41 procent van de werkgelegenheid in de D6-regio. De laatste vijf jaar is het werkgelegenheidsaandeel van Rosendaal in de D6-regio iets afgenomen van 38 procent naar 36 procent. Tegelijkertijd is het aandeel van Zundert en Halderberge met één procentpunt toegenomen. De groei van het werkgelegenheidsaandeel van Halderberge komt door de groei van Borchwerf II. Van 2010 – 2015 groeide hier het aantal banen met bijna 1.600.

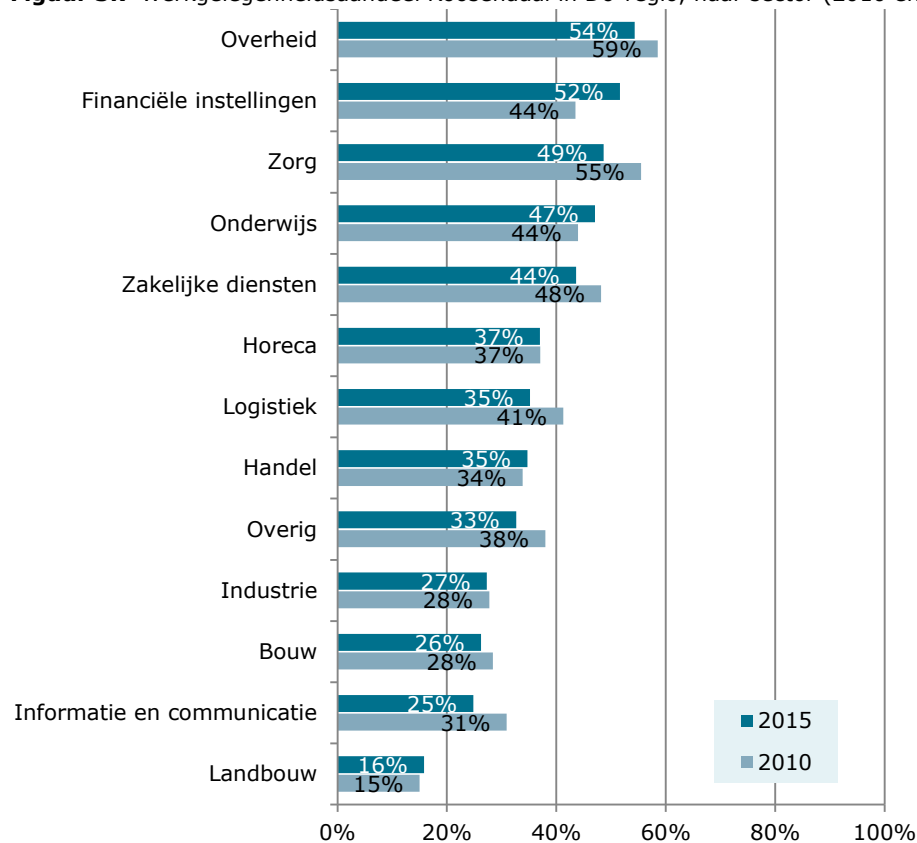
Het werkgelegenheidsbelang van Rosendaal in de regio varieert per sector. Ongeveer de helft van de regionale werkgelegenheid in de sectoren overheid, financiële instellingen en de zorg is gesitueerd in Rosendaal. Ten opzichte van 2010 heeft Rosendaal wel enig terrein ingeleverd. Vooral de – nog steeds – in Rosendaal sterk vertegenwoordigde sectoren logistiek en zorg hebben in 2015 een kleiner werkgelegenheidsgewicht in de regio dan in 2010.

³ De specialisatiegraad toont de mate waarin een sector in een gemeente of regio meer of minder dan landelijk gemiddeld vertegenwoordigd is in de werkgelegenheidsstructuur. Het werkgelegenheidsaandeel per sector is afgezet tegen de nationale verhouding van sectoren. Een percentage boven de 100 duidt op een oververtegenwoordiging van werkgelegenheid in die sector en andersom.

Voor de sector logistiek geldt dat deze in de periode 2010-2015 in de D6-gemeenten in totaal is gegroeid met 5 procent (450 banen). Deze groei komt door de bedrijven op Borchwerf II (Halderberge). Met uitzondering van Etten-Leur is het aantal banen in de overige gemeenten in deze sector afgenomen.

In de zorgsector is in de D6-gemeenten het aantal banen afgenomen met 8 procent. Een sterke daling van de werkgelegenheid is er bij Thuiszorg West-Brabant en Bravis Ziekenhuis (beide Roosendaal).

Figuur 3.7 Werkgelegenheidsaandeel Roosendaal in D6-regio, naar sector (2010 en 2015)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

Zzp'ers naar sector

Vooral in de bouw en in de sector financiële instellingen nemen zzp'ers (zelfstandige ondernemers met exact één fulltime werkzaam persoon en geen andere werkzame personen) een belangrijk deel van het totaal aantal banen in die sectoren voor rekening. In de zakelijke dienstverlening zijn in Roosendaal, vergeleken met de D6-regio, referentiegemeenten en het landelijke gemiddelde Zzp'ers relatief beperkt vertegenwoordigd (zie tabel 3.5).

Tabel 3.5 Aandeel Zzp'ers in totale werkgelegenheid per sector, Roosendaal vergeleken (2015)

SECTOR	ROOSENDAAL	D6	REFERENTIE	NEDERLAND
Landbouw	11%	9%	10%	14%
Industrie en nutsbedrijven	2%	2%	1%	3%
Bouw	21%	27%	20%	22%
Handel	5%	7%	7%	7%
Logistiek	2%	2%	2%	4%
Horeca	3%	3%	4%	4%
Informatie en communicatie	24%	24%	18%	16%
Financiële instellingen	3%	6%	4%	2%
Zakelijke diensten	9%	16%	15%	18%
Overheid	0%	0%	0%	0%
Onderwijs	4%	8%	4%	6%
Zorg	2%	5%	3%	5%
Overig	22%	29%	24%	27%
TOTAAL	6%	9%	7%	9%

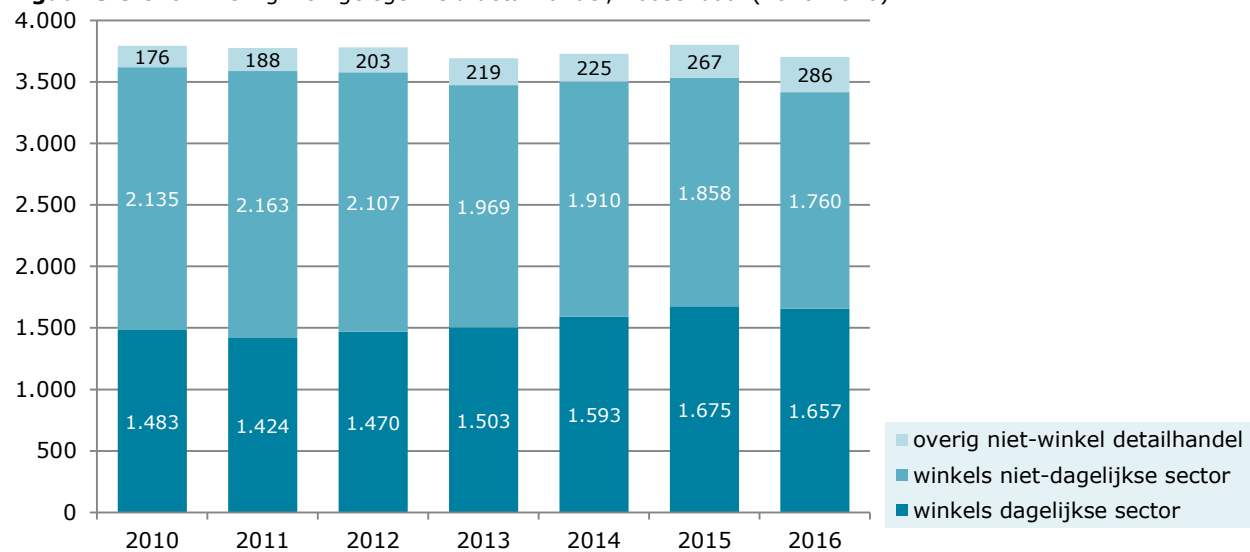
Bron: Vestigingenregister West-Brabant en LISA.

3.5 Speerpunt-sectoren uitgelicht

3.5.1 Detailhandel

Meer banen in dagelijkse sector

In Roosendaal zijn ongeveer 3.700 mensen werkzaam in de detailhandel. Dit aantal is de afgelopen zes jaar beperkt gewijzigd. Meer veranderingen zijn zichtbaar in de verdeling van de werkgelegenheid in de detailhandel. Zo neemt het aantal banen in de dagelijkse sector toe (+12% tussen 2010 en 2016). En het aantal banen in de niet-dagelijkse sector daalt juist met 18 procent. De overige niet-winkel detailhandel (o.a. markt en webwinkels) kent een duidelijke groei maar neemt in de gehele detailhandel qua arbeidsplaatsen nog een bescheiden positie in. Het beeld van een groeiende dagelijkse sector en een krimpende niet-dagelijkse sector is conform de landelijke ontwikkeling.

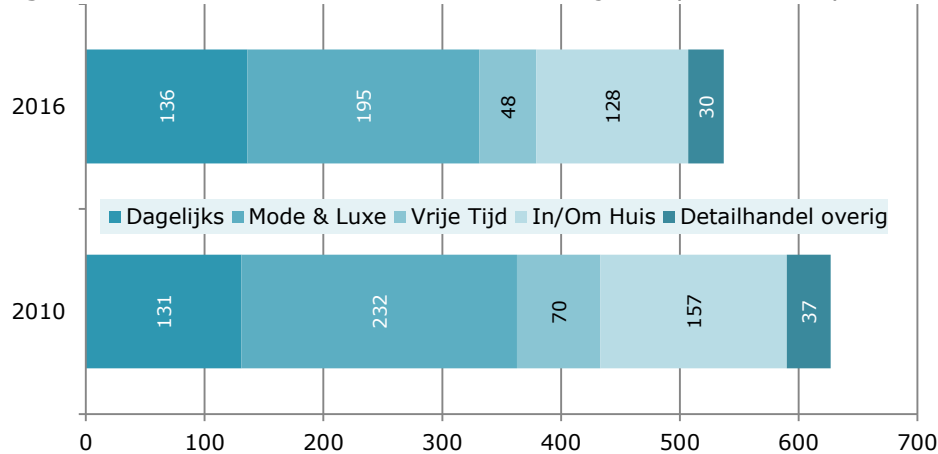
Figuur 3.8 Ontwikkeling werkgelegenheid detailhandel, Roosendaal (2010-2016)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Minder winkels en (iets) meer meters

Tussen 2010 en oktober 2016 is het aantal winkels in Roosendaal met 90 afgenomen (-14%) en is het aantal m² winkelvloeroppervlakte vrijwel gelijk gebleven (toename 500 m²). In de dagelijkse sector is het aantal winkels nagenoeg gelijk gebleven (+5). In de niet-dagelijkse sector (-95) is het aantal winkels vanaf 2010 elk jaar, met uitzondering van 2012, afgenomen (zie figuren 3.9 en 3.10). In 2012 is het aantal winkels op De Oostpoort (GoStores) sterk gegroeid (+17).

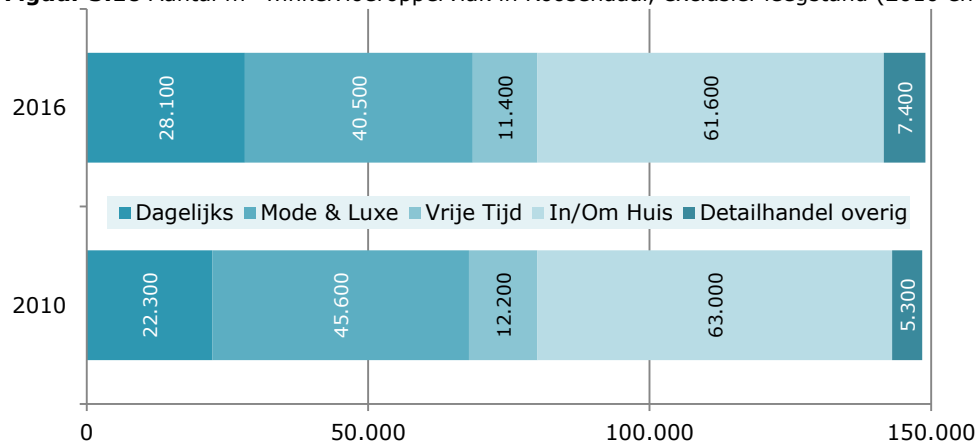
Figuur 3.9 Aantal winkels in Roosendaal, exclusief leegstand (2010 en 2016)

Bron: Locatus (peildatum 20 oktober 2016).

Ten opzichte van 2010 komt de groei van het winkelvloeroppervlak voor rekening van de dagelijkse sector en de 'overige detailhandel'. De niet-dagelijkse clusters mode & luxe, vrije tijd en in & om het huis hebben elk in 2016 minder winkelmeters dan in 2010 (figuur 3.10).

Figuur 3.10 Aantal m² winkelvloeroppervlak in Roosendaal, exclusief leegstand (2010 en 2016)

Bron: Locatus (peildatum 20 oktober 2016).

Leegstand in Roosendaal is toegenomen

In 2010 stond ongeveer 23.000 m² aan winkelloppervlak (wvo) leeg in Roosendaal. De afgelopen 6 jaar is dit opgelopen tot ruim 32.000 m² wvo in mei 2016, wat neerkwam op een procentuele stijging van 40 procent. In oktober 2016 is de leegstand aanzienlijk teruggelopen, tot 22.500 m². Dat komt in hoofdzaak niet doordat de leegstaande panden door winkels in gebruik zijn genomen, maar deels doordat er andere functies in de panden zijn ondergebracht en deels doordat ze aan de (winkel-)markt zijn onttrokken.

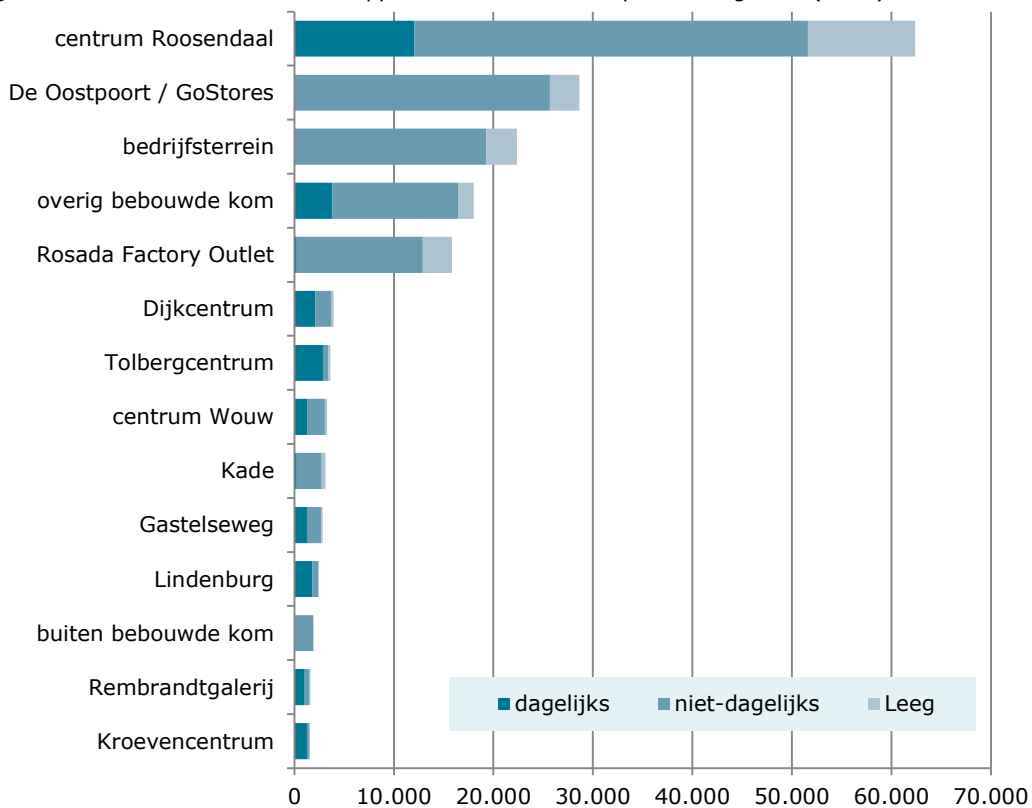
Gerelateerd aan het totale winkelaanbod is het leegstandspercentage⁴ - op basis van het winkelvloeroppervlak -9 procent in oktober 2016, gelijk aan het percentage in 2010. Landelijk is het leegstandspercentage van het aantal m² winkelruimte gestegen naar 8 procent in 2016, 1 procentpunt onder het leegstandspercentage in Roosendaal.

Meeste winkels maar ook meeste leegstand in centrum Roosendaal

Ruim een derde van het totale winkelaanbod (inclusief leegstand) in Roosendaal is gevestigd in het centrum van Roosendaal. Hierna volgen De Oostpoort / GoStores en Rosada Factory Outlet. Ten opzichte van 2010 zijn er vooral winkelmeters bijgekomen bij de Go-stores en recent bij de uitbreiding van Rosada Factory Outlet (fase 2).

Relatief gezien was er per oktober 2016 de meeste leegstand in Rosada (13 procent), meer dan in het centrum (12 procent). In absolute zin is bijna de helft van de leegstand in het centrum van Roosendaal te vinden.

Figuur 3.11 Aantal m² winkelvloeroppervlak in Roosendaal per winkelgebied (2016)

Bron: Locatus (peildatum 20 oktober 2016).

⁴ Leegstand berekend volgens "Locatus-formule": 2/3 van de leegstand (wvo) gedeeld door het winkelvloeroppervlak van winkels die gevuld zijn + 2/3 van de leegstand (wvo).

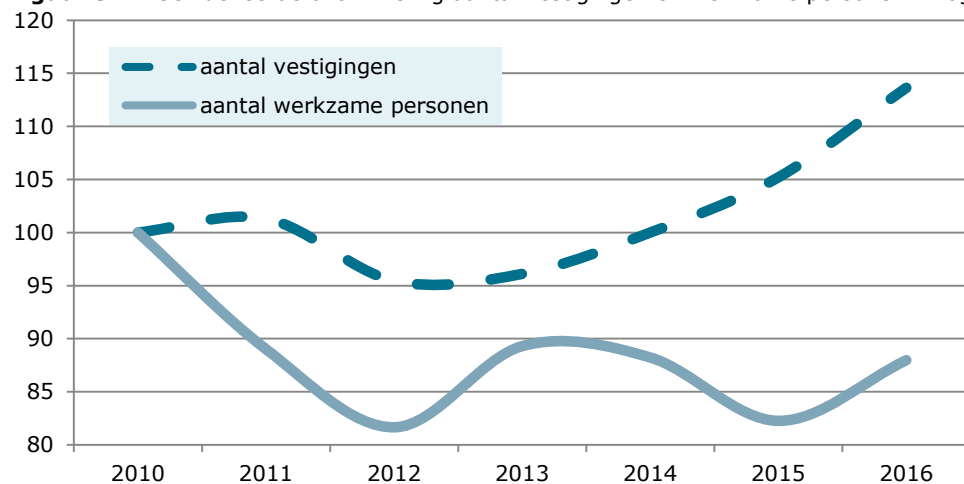
3.5.2 Logistiek

Logistiek is een belangrijke sector voor Roosendaal. In het Economisch Actieplan van Roosendaal vormt logistiek een speerpunt, waarbij inzet de komende jaren zich vooral richt op versterking van de positie van Roosendaal als logistieke hotspot. Slimme en innovatieve distributie, een sterk vestigingsklimaat en netwerkontwikkeling van het logistiek cluster met andere bedrijven in Roosendaal vormen belangrijke actielijnen. Dat geldt ook voor een (verdere) samenwerking op deze gebieden in de D6-regio en daarbuiten.

Meer vestigingen, minder banen

In Roosendaal zijn er in 2016 175 bedrijven actief in de sector logistiek. Bij deze bedrijven werken 3.050 personen. Dat logistiek een conjunctuurgevoelige sector is, toont de werkgelegenheidsontwikkeling. Deze fluctueert namelijk relatief sterk. In de crisisjaren 2011 en 2012 levert de Roosendaalse sector het sterkst in wat betreft werkgelegenheid.

Figuur 3.12 Geïndexeerde ontwikkeling aantal vestigingen en werkzame personen in logistiek (2010-2016)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Vervoer over de weg, op- en overslag en koeriersdiensten belangrijke pijlers

De logistieke functie van Roosendaal richt zich in belangrijke mate op het vervoer over de weg en post- en koeriersdiensten. Ook dienstverlening voor het vervoer, zoals laad- en overslag, en opslag zijn belangrijke onderdelen van dit cluster. Qua ontwikkeling levert de pure transportfunctie (personen- en goederenvervoer over de weg) wel in. Terwijl de post- en koerierstak in vergelijking tot 2010 is gegroeid, zowel qua vestigingen als banen.

Tabel 3.6 Samenstelling en ontwikkeling aantal vestigingen sector logistiek, Roosendaal.

	2016- ABS.	2016 - % VERDELING	ABS. ONTW. '10-'16	ABS. ONTW. '15-'16
vervoer over spoor	2	1%	0	0
vervoer over weg	77	44%	-6	8
vervoer over water	8	5%	3	-1
vervoer door de lucht	1	1%	1	0
opslag en dienstverlening t.b.v. vervoer	48	27%	13	5
post & koeriers	39	22%	10	1
TOTAAL	175	100%	21	15

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Tabel 3.7 Samenstelling en ontwikkeling aantal werkzame personen sector logistiek, Roosendaal.

	2016 – ABS.	2016 - % VERDELING	ABS. ONTW. '10-'16	ABS. ONTW. '15-'16
vervoer over spoor	380	12%	11	18
vervoer over weg	1.270	42%	-335	8
vervoer over water	13	0%	1	-5
vervoer door de lucht	1	0%	1	0
opslag en dienstverlening t.b.v. vervoer	729	24%	-381	38
post & koeriers	657	22%	286	139
TOTAAL	3.050	100%	-417	198

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

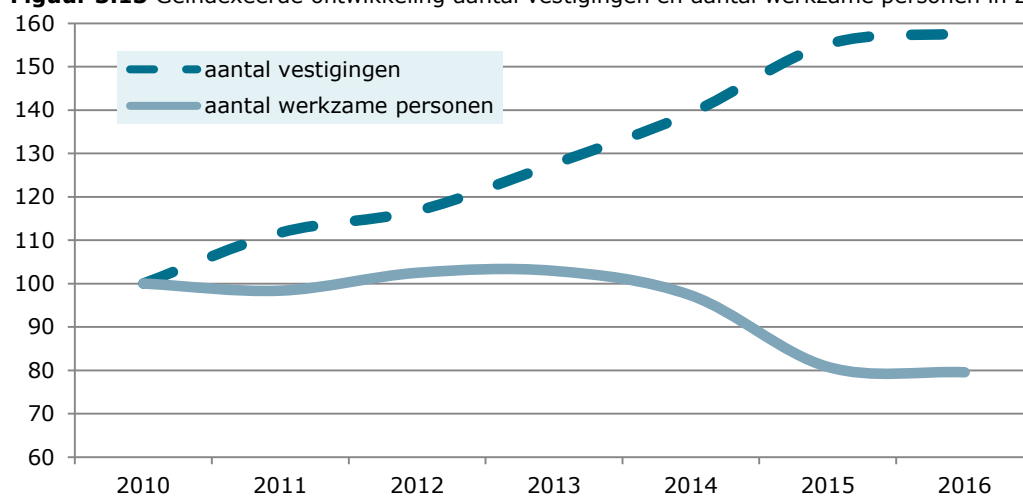
Daar waar Roosendaal tussen 2010 en 2015 minder banen heeft in logistiek kent de D6-regio als geheel tussen 2010 en 2015 wel een werkgelegenheidsgroei (+5 procent). Hierin onderscheidt de regio zich positief van de landelijke ontwikkeling (-6 procent). Deze ontwikkeling bevestigt het belang van netwerk- en clustervorming in de regio. Een duidelijk voorbeeld is de ontwikkeling van Borchwerf II, dat aansluit op de Roosendaalse bedrijfsterreinen (Borchwerf-Noord en -West) maar grotendeels op het grondgebied van Halderberge is gerealiseerd. In de regio kan ook Moerdijk een belangrijke bijdrage in deze sector leveren.

3.5.3 Zorg

Vele jaren was de zorg een groeisector en banenmotor. Zo kwamen er landelijk tussen 2008 en 2012, toen de economische crisis in veel andere sectoren het aantal banen deed slinken, in de zorg juist veel banen bij. Sinds de hervorming van de zorgsector is het beeld veranderd. Beleidsmaatregelen en bezuinigingen in de zorg hebben grote gevolgen voor verpleging, verzorging en thuiszorg en hebben van de zorg een krimpsector gemaakt. Lange termijn prognoses gaan echter nog steeds uit van banengroei, als gevolg van de oplopende zorgbehoefte.

Ook in zorg meer vestigingen en minder banen

Net als bij logistiek is ook in de zorg sprake van een groei van het aantal vestigingen en een krimp van het aantal banen. Alleen is deze ontwikkeling in de zorg wel sterker. In Roosendaal zijn er in 2016 6.823 banen in de zorgsector, wat 1.755 minder is dan in 2010. Vooral tussen 2014 en 2015 is er een sterke werkgelegenheidsafname. Het aantal vestigingen in de zorg neemt tussen 2010 en 2016 jaarlijks toe en bevindt zich in 2016 58 procent boven het niveau van 2010.

Figuur 3.13 Geïndexeerde ontwikkeling aantal vestigingen en aantal werkzame personen in zorgsector (2010-2016)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Binnen de zorgsector vormt de gezondheidszorg in 2016 de grootste groep, zowel qua vestigingen als banen. In 2010 tot en met 2014 verschaft de maatschappelijke dienstverlening (onder andere thuiszorg, kinderopvang, welzijnswerk en maatschappelijk werk) nog de meeste werkgelegenheid. Door met name een sterke krimp van het aantal banen bij thuiszorgorganisaties slaat dit vanaf 2015 om.

Tabel 3.8 Samenstelling en ontwikkeling aantal vestigingen zorgsector, Roosendaal

	2016 – ABS.	2016 - % VERDELING	ABS ONTW. '10-'16	ABS ONTW. '15-'16
gezondheidszorg	446	65%	169	4
verpleging en verzorging	49	7%	8	-1
maatschappelijke dienstverlening	191	28%	74	8
TOTAAL	686	100%	251	11

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Tabel 3.9 Samenstelling en ontwikkeling aantal werkzame personen zorgsector, Roosendaal

	2016 – ABS.	2016 - % VERDELING	ABS ONTW. '10-'16	ABS ONTW. '15-'16
gezondheidszorg	2.746	40%	118	100
verpleging en verzorging	2.303	34%	-210	-131
maatschappelijke dienstverlening	1.774	26%	-1.663	-76
TOTAAL	6.823	100%	-1.755	-107

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Landelijk is tussen 2010 en 2015 de werkgelegenheid in de maatschappelijke dienstverlening ook afgenomen, maar de daling is verhoudingsgewijs minder sterk dan in Roosendaal. En deze afname wordt landelijk sterker gecompenseerd door banengroei in de gezondheidszorg. Hierdoor is per saldo de werkgelegenheid in de Nederlandse zorgsector in 2015 ongeveer gelijk aan 2010.

3.6 Conclusie en vooruitblik

Roosendaal heeft een sterke, bovengemiddelde werkgelegenheidsfunctie. Doordat het aantal banen de afgelopen jaren is afgenomen, is de economische verzorgingspositie van Roosendaal wel kleiner geworden. De eerste effecten van de nieuwe economische meewind zijn zichtbaar. De dalende lijn van werkgelegenheid is omgeslagen in een ongeveer gelijkblijvend aantal banen in 2016. Diverse sectoren hebben in het afgelopen jaar banengroei gerealiseerd. De voor Roosendaal belangrijke sector logistiek heeft in 2016 voor het eerst sinds de economische crisis werkgelegenheidsgroei. En de zakelijke dienstverlening, een sector met een grote bijdrage in de totale economische toegevoegde waarde in Roosendaal, heeft al sinds 2015 een stijgende lijn in het aantal banen. Vooral de banenkrimp in de sectoren zorg en overheid heeft Roosendaal in 2015 van groei afgehouden. In 2016 is de afname van banen in de zorg minder groot en is het banenverlies meer gelijkmatig verdeeld over meerdere sectoren.

De landelijke verwachting is dat de komende jaren werkgelegenheidsgroei vooral voor rekening van de marktsector komt, met wel een voorzichtig banenherstel in de zorg. Naast landelijke factoren zoals lage inflatie en lastenverlichting geeft een omslag van banenkrimp naar -groei op lokaal en op regionaal niveau ook een impuls aan andere sectoren. Door groei van particuliere consumptie en private investeringen hebben sectoren als de bouw, detailhandel en horeca meer groeikansen. Bovendien treden er voor Roosendaal directe multipliereffecten op als het gaat om logistiek door groei in vrachtvolumes.

4

HOOFDSTUK

Economie en ruimte

4. Economie en ruimte

Highlights

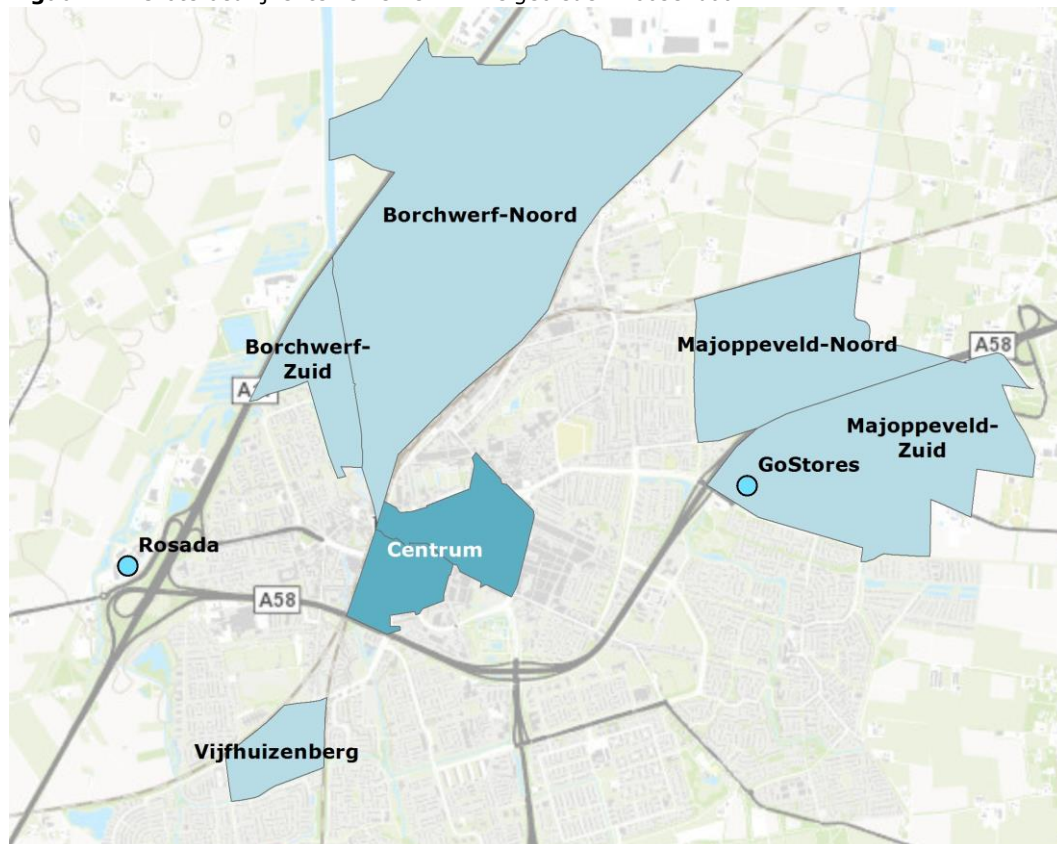
- Dertien procent van de bedrijven in Roosendaal bevindt zich op bedrijventerreinen en tweevijfde van de banen, maar het aantal banen neemt hier af.
- Tussen 2010 en 2016 is op alle bedrijventerreinen in Roosendaal sprake van banenverlies. Er is wel sprake van sterke groei van het aantal vestigingen en banen op Borchwerf II (grotendeels grondgebied van Halderberge).
- Majoppeveld-Zuid is de sterkste groeier onder de bedrijventerreinen wat betreft de gecreëerde toegevoegde waarde.
- In Roosendaal Centrum neemt over het geheel genomen de werkgelegenheid af. In het bijzonder geldt dit voor de werkgelegenheid bij de overheid en het onderwijs.
- Er is in het Centrum een lichte toename van het belang van de horeca te zien, terwijl de detailhandel onder druk staat.

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan in we op het belang van de bedrijventerreinen en de drie grote winkelgebieden binnen Roosendaal. Het gaat dan vooral om het aantal vestigingen, het aantal banen en om de toegevoegde waarde.

Bij de bedrijventerreinen ligt de nadruk op de 'grote vijf': Borchwerf-Noord en Zuid, Majoppeveld-Noord en Zuid en Vijfhuizenberg. De drie winkelgebieden zijn het centrum, dat naast detail en horeca ook andere belangrijke functies kent en GoStores en Rosada. Overigens ligt GoStores binnen Majoppeveld-Zuid.

Figuur 4.1 Grote bedrijventerreinen en winkelgebieden Roosendaal

4.2 Ruimtelijk spreiding vestigingen

In 2015 zijn er in totaal 5.996 vestigingen in Roosendaal, waarvan een kwart (25 procent) op bedrijventerreinen en de drie grote winkelgebieden gevestigd is.

Minder vestigingen op bedrijventerreinen

Op bedrijventerreinen zijn in 2016 766 ondernemingen gevestigd en dat is een daling ten opzichte van 2015 (-34). Ten opzichte van 2010 is het aantal vestigingen op bedrijventerreinen afgenomen met 67 (-8 procent). In totaal is 13 procent van alle vestigingen in Roosendaal te vinden op bedrijventerreinen. Hierbij past de kanttekening dat een groot deel van bedrijventerrein Borchwerf (Borchwerf II) gelegen is in de buurgemeente Halderberge. Op dit deel van het bedrijventerrein zijn zo'n 140 vestigingen te vinden (vijf jaar eerder nog rond de 80). De groei van het aantal vestigingen heeft dus vooral op dit bedrijventerrein plaatsgevonden.

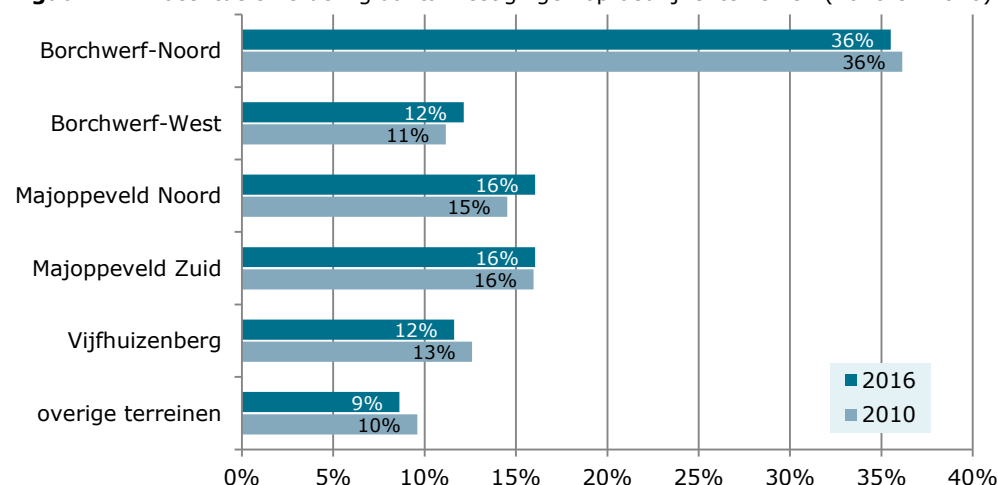
Tabel 4.1 Aantal vestigingen op bedrijventerreinen in Roosendaal (2010-2016)

	2010	2015	2016	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-16
Borchwerf-Noord	301	279	272	-10%	-3%
Borchwerf-West	93	101	93	0%	-8%
Majoppeveld-Noord	121	129	123	2%	-5%
Majoppeveld-Zuid	133	129	123	-8%	-5%
Vijfhuizenberg	105	98	89	-15%	-9%
Overige terreinen	80	64	66	-18%	3%
TOTAAL	833	800	766	-8%	-4%
<i>Borchwerf - Halderberge</i>	<i>84</i>	<i>142</i>		<i>45% (10-15)</i>	

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Er zijn tussen 2010 en 2016 slechts kleine verschuivingen in het aandeel ondernemingen die op de vijf grote terreinen in Roosendaal zijn gevestigd. Gemeten naar het aantal vestigingen is het belang van Vijfhuizenberg licht afgenomen en dat van Borchwerf-West en Majoppeveld-Noord iets gegroeid.

Figuur 4.2 Procentuele verdeling aantal vestigingen op bedrijventerreinen (2010 en 2016)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Ten aanzien van de winkellocaties zijn in Roosendaal Centrum in 2016 659 vestigingen te vinden, een daling met 36 ten opzichte van het jaar daarvoor (-5 procent). In de twee grote winkelgebieden buiten het centrum - Rosada en GoStores - zijn duidelijk minder vestigingen, respectievelijk 45 in Rosada en 22 in GoStores (2016). GoStores is tussen 2011 en 2013 sterk gegroeid en is de laatste jaren stabiel. Rosada heeft in 2016 meer vestigingen (winkels en horeca) dan in 2015 en ook dan in 2010 (tabel 4.2). De recente uitbreiding van Rosada is hier in nog niet terug te zien⁵.

Tabel 4.2 Aantal vestigingen in winkelgebieden in Roosendaal (2010-2016)

	2010	2015	2016	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-'16
Centrum	663	695	659	-1%	-5%
Rosada	43	42	45	5%	7%
GoStores	12	22	22	83%	0%
TOTAAL	718	759	726	1%	-4%

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Vanuit het perspectief van het aantal vestigingen is in Roosendaal Centrum de positie van winkels minder dominant geworden. Tussen 2010 en 2016 is in het centrum het aantal vestigingen in de detailhandel relatief ster gedaald waardoor het aandeel geslonken is van 34 procent naar 29 procent. Groei van het aantal vestigingen is er vooral in de dienstverlening, zowel bij zakelijke als niet-zakelijke diensten. De functie van het centrum wordt meer divers en is minder een exclusief domein voor publieksfuncties.

Tabel 4.3 Aantal vestigingen naar sector in Roosendaal Centrum (2010 en 2016)

	2010 - ABS.	2010 - %	2016 - ABS.	2016 - %	% ONTW. '10-'16
Industrie	11	2%	12	2%	9%
Bouw	35	5%	26	4%	-26%
Handel	253	38%	223	34%	-12%
- w.v. detailhandel	225	34%	190	29%	-16%
Logistiek	10	2%	10	2%	0%
Horeca	66	10%	65	10%	-2%
Informatie en Communicatie	18	3%	21	3%	17%
Financiële instellingen	13	2%	9	1%	-31%
Zakelijke diensten	124	19%	133	20%	7%
Overheid	10	2%	6	1%	-40%
Onderwijs	18	3%	20	3%	11%
Zorg	39	6%	48	7%	23%
Overige diensten	66	10%	86	13%	30%
TOTAAL	663	100%	659	100%	-1%

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

⁵ De opening van de uitbreiding heeft op 1 mei 2016, ná de peildatum plaatsgevonden.

4.3 Banen

Afname aantal banen op bedrijventerreinen

In 2016 zijn er op bedrijventerreinen ongeveer 14.300 banen te vinden. Het werkgelegenheidsaandeel van de bedrijventerreinen in de totale Roosendaalse werkgelegenheid is 39 procent (2010 nog 46 procent). Ten opzichte van 2010 is het aantal banen op bedrijventerreinen met 25 procent gedaald. Zes jaar geleden waren de bedrijventerreinen nog goed voor ruim 19.000 arbeidsplaatsen. De afname is relatief gezien het sterkst op Majoppeveld-Noord (-50 procent). In absolute aantallen is de krimp van het aantal banen ook in Borchwerf-Noord substantieel (-2.125 banen).

Net als bij het aantal vestigingen geldt voor de werkgelegenheid op bedrijventerreinen dat rekening moet worden gehouden met de ontwikkeling van Borchwerf II (grotendeels op grondgebied van Halderberge). Op het Halderbergse deel van het bedrijventerrein zijn in 2016 bijna 2.300 banen te vinden, terwijl dit er in 2010 nog maar ongeveer 700 waren.

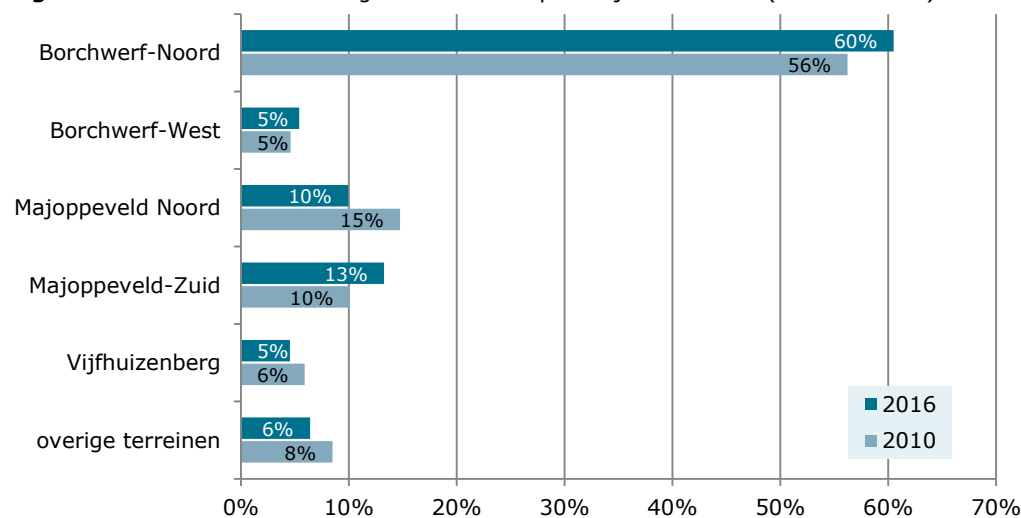
Tabel 4.4 Aantal banen op bedrijventerreinen in Roosendaal (2010-2016)

	2010	2015	2016	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-'16
Borchwerf-Noord	10.773	8.677	8.648	-20%	0%
Borchwerf-West	879	710	773	-12%	9%
Majoppeveld-Noord	2.823	1.820	1.419	-50%	-22%
Majoppeveld-Zuid	1.930	1.881	1.895	-2%	1%
Vijfhuizenberg	1.133	656	647	-43%	-1%
Overige terreinen	1.624	778	914	-44%	17%
TOTAAL	19.162	14.522	14.296	-25%	-2%
<i>Borchwerf - Halderberge</i>	696	2.289			228% (10-15)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Het relatieve belang van Borchwerf-Noord is, wanneer er naar het aantal banen gekeken wordt, veel groter dan wat betreft het aantal vestigingen. Op dit terrein is 60 procent van de werkgelegenheid op bedrijventerreinen te vinden. Ondanks de sterke banenafname op dit terrein is het relatieve belang in de totale werkgelegenheid op bedrijventerreinen wel groter geworden ten opzichte van 2010. Het belang van Majoppeveld-Zuid is toegenomen en van Majoppeveld-Noord en Vijfhuizenberg afgenomen.

Figuur 4.3 Procentuele verdeling aantal banen op bedrijventerreinen (2010 en 2016)

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

Ook minder banen in winkelgebieden

In Roosendaal Centrum zijn in 2016 3.655 banen. In een jaar tijd is het aantal banen met ruim 300 gedaald. Ten opzichte van 2010 is het verschil groter. Toen waren er namelijk bijna 1.000 banen meer in Roosendaal Centrum. Rosada heeft in 2015-2016, nog voor de uitbreiding, een stijging van de werkgelegenheid. En GoStores kent een lichte daling van het aantal banen (tabel 4.5).

Tabel 4.5 Aantal banen in winkelgebieden (2010-2016)

	2010	2015	2016	% ONTW. '10-'16	% ONTW. '15-'16
Centrum	4.727	3.986	3.655	-23%	-8%
Rosada	306	294	326	7%	11%
GoStores	119	259	252	112%	-3%
TOTAAL	5.152	4.539	4.233	-18%	-7%

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

In Roosendaal Centrum zijn sinds 2010 veel banen verloren gegaan bij de overheid, het onderwijs en ook in de detailhandel. Grote plussen in absolute zin zijn er niet, maar de horeca heeft zich weten te handhaven, terwijl het aantal banen in de sector overige diensten is toegenomen. Door de sterke terugloop van het aantal banen bij de overheid en in het onderwijs is het relatieve aandeel banen in de horeca, de financiële instellingen en zelfs de detailhandel gestegen.

Tabel 4.6 Aantal banen naar sector in Roosendaal Centrum (2010 en 2016)

	2010 - ABS.	2010 - %	2016 - ABS.	2016 - %	% ONTW. '10-'16
Industrie	23	0%	27	1%	17%
Bouw	70	1%	44	1%	-37%
Handel	1.481	31%	1.232	34%	-17%
- w.v. detailhandel	1.416	30%	1.161	32%	-18%
Logistiek	65	1%	65	2%	0%
Horeca	513	11%	503	14%	-2%
Informatie en Communicatie	34	1%	49	1%	44%
Financiële instellingen	252	5%	259	7%	3%
Zakelijke diensten	552	12%	443	12%	-20%
Overheid	914	19%	467	13%	-49%
Onderwijs	176	4%	67	2%	-62%
Zorg	401	8%	231	6%	-42%
Overige diensten	246	5%	268	7%	9%
TOTAAL	4.727	100%	3.655	100%	-23%

Bron: Vestigingenregister West-Brabant.

4.4 Toegevoegde waarde

Bedrijvigheid op bedrijventerreinen: meer dan helft toegevoegde waarde Roosendaal

De totale toegevoegde waarde die in 2015 op bedrijventerreinen is gecreëerd, bedraagt bijna € 1,4 miljard, wat iets meer dan de helft van de totale toegevoegde waarde van € 2,7 miljard in Roosendaal is. Dat is 17 procent meer dan in 2010. Deze stijging komt voor rekening van Borchwerf-Noord en Majoppeveld-Zuid. Overigens zijn de fluctuaties in de toegevoegde waarde op Borchwerf-Noord groot.

Tabel 4.7 Toegevoegde waarde bedrijventerreinen in Roosendaal (2010-2015; x 1. € milj)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% ONTW. '10-'15
Borchwerf-Noord	635	727	622	628	614	768	21%
Borchwerf-West	50	59	55	60	68	54	8%
Majoppeveld-Noord	231	218	200	217	240	236	2%
Majoppeveld-Zuid	142	138	158	193	218	239	68%
Vijfhuizenberg	43	48	50	47	50	35	-19%
Overige terreinen	97	102	92	81	82	66	-32%
TOTAAL	1.198	1.292	1.177	1.226	1.272	1.398	17%

Bron: LISA.

De grote bijdrage van Borchwerf-Noord aan de totale toegevoegde waarde op bedrijventerreinen betekent niet dat de toegevoegde waarde per baan hier hoog ligt. Deze is op Majoppeveld-Noord en -Zuid namelijk aanzienlijk hoger. Het type bedrijf dat op deze terreinen aanwezig is, bepaalt in zeer belangrijke mate wat de toegevoegde waarde (productiviteit) per baan is.

Tabel 4.8 Toegevoegde waarde per baan op bedrijventerreinen in Roosendaal (2010-2015; x € 1.000)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% ONTW. '10-'15
Borchwerf-Noord	59	69	62	64	68	80	36%
Borchwerf-West	57	59	60	64	75	70	23%
Majoppeveld-Noord	82	84	87	99	118	127	55%
Majoppeveld-Zuid	74	72	78	92	101	117	59%
Vijfhuizenberg	38	42	45	45	48	53	39%
Overige terreinen	60	60	62	60	62	54	-9%
TOTAAL	63	68	66	70	77	87	39%

Bron: LISA.

De toegevoegde waarde is in de winkelgebieden GoStores en Rosada vergeleken met die van geheel Roosendaal gering. Ze bedraagt in 2015 voor Rosada € 10 miljoen en voor GoStores € 9 miljoen. Dat is anders voor Roosendaal Centrum. Hier is niet alleen detailhandel en horeca aanwezig, die beide in economische zin een lage toegevoegde waarde hebben.

De totale gecreëerde toegevoegde waarde in het centrum ligt in 2015 op € 340 miljoen, een daling ten opzichte van 2010 van 4 procent (zie tabel 4.9). De grote daling van het aantal banen in de overheidssector en in het onderwijs draagt hier aan bij. De relatieve bijdragen van de horeca, de zakelijke diensten en de financiële diensten aan de toegevoegde waarde in het centrum zijn toegenomen, zij het in bescheiden mate.

Tabel 4.9 Toegevoegde waarde per sector in Roosendaal Centrum (2010 en 2015; x € 1 miljoen)

	2010 – ABS.	2010 - %	2015 – ABS.	2015 - %
Industrie	1	0%	1	0%
Bouw	5	1%	3	1%
Handel	48	14%	49	14%
- w.v. <i>detailhandel</i>	44	12%	42	12%
Logistiek	10	3%	11	3%
Horeca	7	2%	11	3%
Informatie en Communicatie	3	1%	7	2%
Financiële instellingen	61	17%	66	20%
Zakelijke diensten	120	34%	118	35%
Overheid	72	20%	51	15%
Onderwijs	8	2%	3	1%
Zorg	12	4%	12	4%
Overige diensten	7	2%	8	2%
TOTAAL	355	100%	340	100%

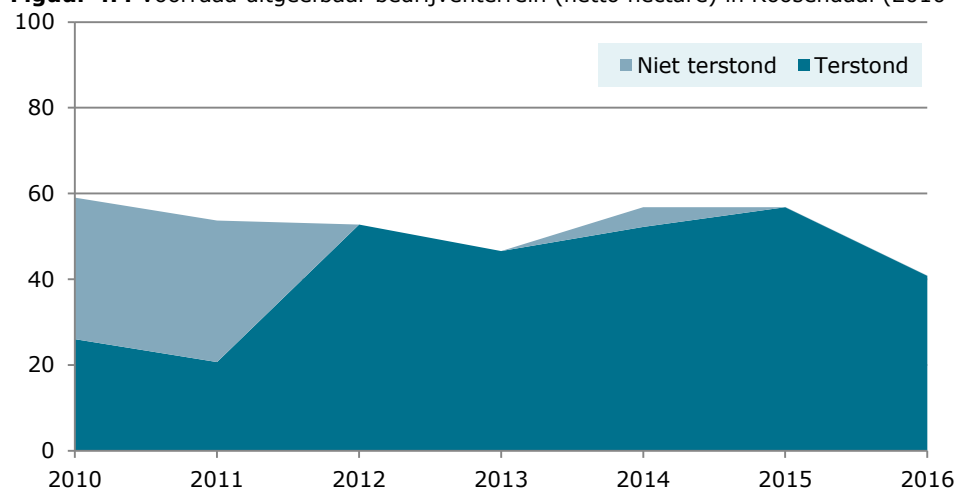
Bron: LISA

4.5 Ruimte voor bedrijvigheid

Beschikbare ruimte op bedrijventerreinen afgenomen tot ongeveer 40 hectare

Een belangrijk ingrediënt van een goed ondernemings- en vestigingsklimaat is de beschikbaarheid van voldoende aantrekkelijke ruimte voor (ontwikkeling van) bedrijven. Bij het inventariseren van de voorraad uitgeefbaar bedrijventerrein wordt onderscheid gemaakt tussen direct uitgeefbaar (terstond) en niet-direct uitgeefbaar (niet terstond) terrein. Direct uitgeefbare terreinen zijn ontsloten en bouwrijp en kunnen meteen verkocht worden. Niet-direct uitgeefbare bedrijventerreinen hebben nog te maken met bijvoorbeeld bodemsanering, planologische procedures, vergunningen, bouwrijp maken of de aanleg van infrastructuur en zijn daardoor (nog) niet geschikt voor verkoop of ontwikkeling.

In totaal is er in 2016 41 hectare direct uitgeefbaar. In 2015 was dit nog 57 hectare. Deze daling is het gevolg van een uitgifte van 16 hectare in 2016. Deze uitgifte ligt aanzienlijk hoger dan in voorgaande jaren. De gemiddelde jaarlijkse uitgifte in de periode 2010-2015 bedraagt namelijk 2 hectare.

Figuur 4.4 Voorraad uitgeefbaar bedrijventerrein (netto hectare) in Roosendaal (2010-2016)

Bron: Provincie Noord-Brabant, IBIS.

In 2015 minder leegstaand commercieel vastgoed dan in 2013

De economische crisis had ook veel gevolgen voor de vastgoedmarkt. Het aantal transacties daalde drastisch en het aanbod nieuw en bestaand commercieel vastgoed steeg in rap tempo, zonder dat veel incourant vastgoed uit de markt werd gehaald.

Uit gegevens van de gemeente Roosendaal blijkt dat in het crisisjaar 2013 het aanbod aan winkel-, bedrijfs- en kantoorruimte ruim 275.000 m² besloeg. Twee jaar later is het beschikbare aanbod met 31 procent gedaald. Vooral de leegstand in bedrijfsruimte is sterk verminderd. Het leegstandspercentage (de leegstaande oppervlakte gedeeld door de totale oppervlakte) in dit segment is dan ook teruggelopen van 14 procent in 2013 naar 8 procent in 2015.

Tabel 4.10 Leegstand in m² en leegstandspercentage, Roosendaal (2013 en 2015)

GEBOUWEN	M ² 2013	M ² 2015	AANDEEL 2013	AANDEEL 2015
Winkel	41.300	34.580	14%	12%
Bedrijf	235.760	156.740	14%	8%
Kantoor	43.230	37.040	18%	14%
TOTAAL BEDRIJVEN EN KANTOREN	278.980	193.780	15%	9%
TOTAAL GEBOUWEN (EXCL. WONINGEN)	355.980	254.360	11%	7%

Nota bene: peildatum 2013 is november en peildatum 2015 is december
Bron: Gemeente Roosendaal

4.6 Conclusie en vooruitblik

Centrum

Roosendaal heeft de afgelopen 6 jaar de gevolgen ervaren van de economische veranderingen en heroriëntatie, op zowel landelijk, Europees als wereldniveau. In het ruimtelijke beeld is daar wat van zichtbaar, maar het is de vraag of wat zich schuchter aftekent ook daadwerkelijk het begin van een langdurige ontwikkeling betekent.

De cijfers laten een paar ontwikkelingen zien. Niet verrassend heeft de detailhandel in Roosendaal Centrum het niet makkelijk. Het gat dat de detailhandel laat vallen, wordt deels opgevuld door de horeca. Vanuit banen (en toegevoegde waarde) geredeneerd heeft Roosendaal Centrum een groter nadeel opgelopen door het verlies aan banen bij de overheidssector en het onderwijs.

Verwacht mag worden dat de trend van daling van de omvang van de detailhandel en de groei van de omvang van de horeca op de korte en middellange termijn zal doorgaan. Banenbehoud en meer banen in Roosendaal Centrum in de (zakelijke) dienstverlening hangt vanzelfsprekend (ook) af van concurrerende initiatieven in Roosendaal zelf of daarbuiten. Een en ander betekent wel een zekere transitie van het centrum.

Bedrijventerreinen

Er is één bedrijventerrein in Roosendaal verreweg het belangrijkste: Borchwerf-Noord. Dat is wat betreft het aantal vestigingen, maar vooral wat betreft het aantal banen en toegevoegde waarde. Dit terrein heeft 36 procent van de vestigingen (2016), 60 procent van de banen (2016) en 52 procent van de toegevoegde waarde (2015) van het totaal van alle terreinen in Roosendaal. Bij de andere terreinen is wel sprake van enige verschuiving. Vanuit de cijfers geredeneerd is de ontwikkeling van Majoppeveld minder positief wat betreft het aantal banen, maar zijn, gezien de toegevoegde waarde per baan, de sterke bedrijven overgebleven. Dit terrein heeft in 2015 een aandeel van 17 procent in de toegevoegde waarde op de bedrijventerreinen en 12 procent van de banen.

Borchwerf II, grotendeels op het grondgebied van Halderberge), sluit aan op de Roosendaalse bedrijfsterrainen (Borchwerf-Noord en -West) en is daarmee ook van groot belang is voor de Roosendaalse arbeidsmarkt. Hier is de afgelopen jaren zowel de bedrijvigheid als de werkgelegenheid sterk gegroeid. Naast doorgroei van Borchwerf II kan het herstel van de economie en daaraan gekoppeld ook de logistieke sector de werkgelegenheidsontwikkeling op de bedrijventerreinen een positieve impuls geven.

5

HOOFDSTUK

Arbeidsmarkt en participatie

5. Arbeidsmarkt en participatie

Uit de voorgaande hoofdstukken is gebleken dat het ingezette economisch herstel zich nog niet over de volle breedte van de Roosendaalse werkgelegenheidsstructuur manifesteert. Dit hoofdstuk gaat in op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. In welke mate is de conjuncturele omslag zichtbaar bij indicatoren als beroepsbevolking, participatie en arbeidsaanbod?

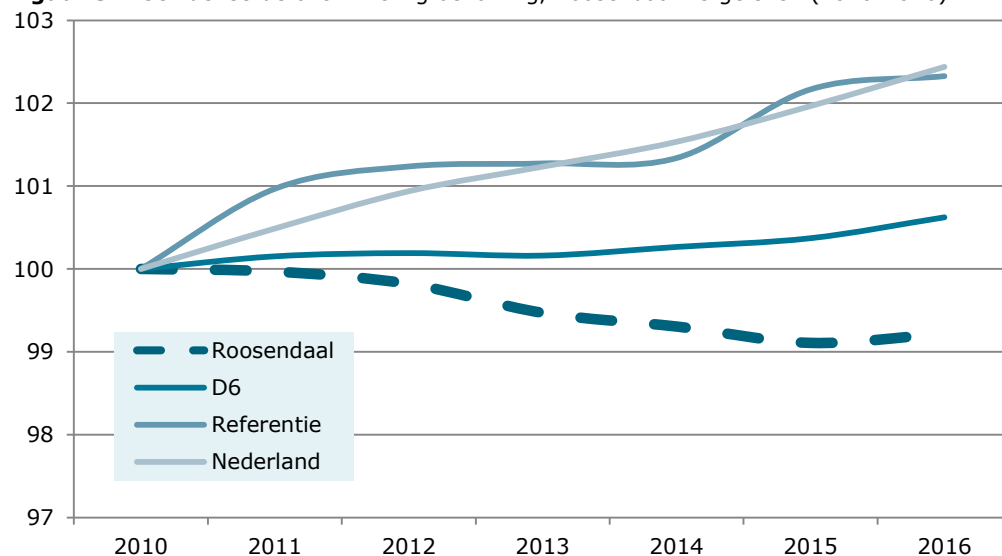
5.1 Bevolkingsontwikkeling

Voor beleid en acties gericht op afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is inzicht in de bevolkingsontwikkeling en –samenstelling belangrijk. De huidige en toekomstige demografische ontwikkelingen geven richting aan het economisch functioneren van Roosendaal en de positie van Roosendaal in de regio, bijvoorbeeld ook in relatie tot de lokale beschikbaarheid van voldoende (gekwaliceerde) arbeidskrachten en inkomende en uitgaande pendel.

Roosendaal heeft lichte bevolkingsafname

Roosendaal heeft per 1 januari 2016 76.960 inwoners, ongeveer 600 minder dan 5 jaar geleden. Anders dan de ontwikkeling in Nederland, de referentiegemeenten en de D6-regio laat zien, is er in Roosendaal tussen 2010 en 2016 sprake van een bescheiden bevolkingskrimp. In het laatste jaar is overigens wel weer een lichte bevolkingsgroei zichtbaar.

Figuur 5.1 Geïndexeerde ontwikkeling bevolking, Roosendaal vergeleken (2010-2016)

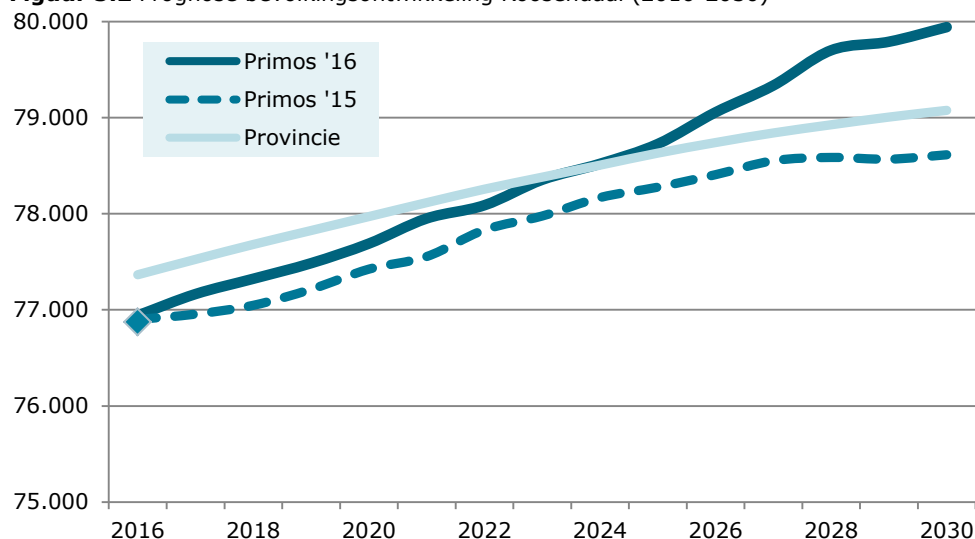

Bron: CBS.

De verwachtingen voor de ontwikkeling van het inwonertal van Roosendaal zijn vrij eenduidig. Volgens zowel de Primos-prognose als de Provinciale prognose zal de komende tien jaar de Roosendaalse bevolking nog licht stijgen. De nieuwste Primos-prognose gaat voor Roosendaal uit van een benadering van de 80.000 inwoners in 2030.

Figuur 5.2 Prognose bevolkingsontwikkeling Roosendaal (2016-2030)

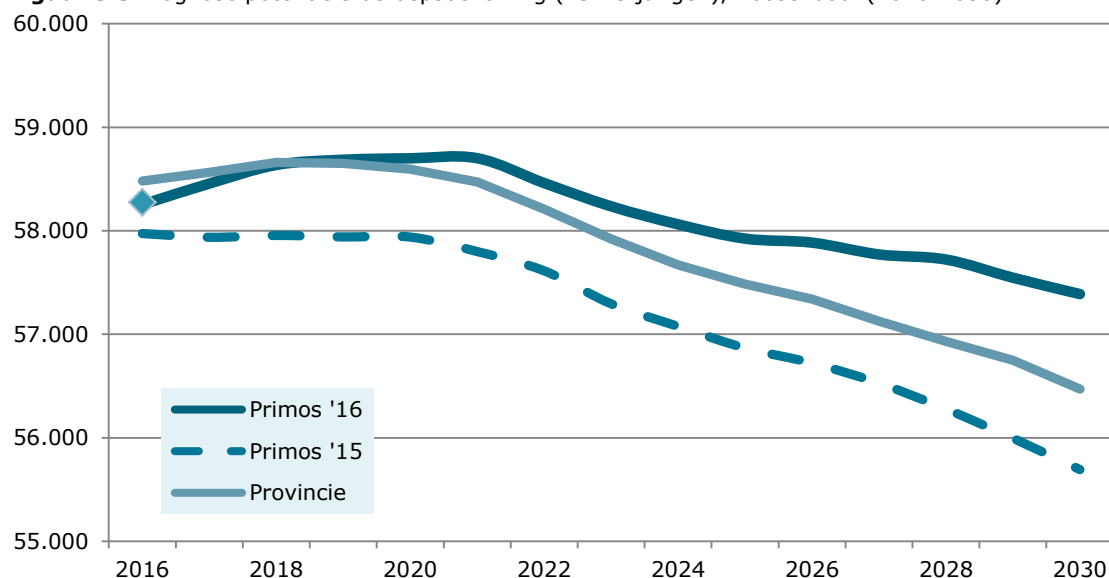
Bron: Provincie Noord-Brabant en Primos.

Potentiële beroepsbevolking zal richting de 57.000 personen gaan

Vanuit arbeidsmarktperspectief is vooral de toekomstige ontwikkeling van de 'productieve leeftijd' van belang. Het aantal 15-75 jarigen in Roosendaal zal onder invloed van ontgroening en vooral ook vergrijzing afnemen. Daar zijn alle prognoses het over eens. Tussen nu en 2020 zullen de verschillen beperkt zijn, maar daarna treedt toch zeer waarschijnlijk een meer evidente daling van het aantal 15-75 jarigen op. Alhoewel de meest recente Primos-prognose (2016) een minder sterke daling voorspelt, gaat de potentiële beroepsbevolking, die nu 58.274 personen bevat, dus krimpen in Roosendaal.

Een afname van de potentiële beroepsbevolking zal bij gelijkblijvende arbeidsparticipatie de beroepsbevolking ook doen krimpen. Deze vooruitblik bevestigt het belang van een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt en de inzet op maximale benutting van het arbeidspotentieel in Roosendaal (zowel werklozen als niet-werkzoekenden).

Figuur 5.3 Prognose potentiële beroepsbevolking (15-75 jarigen), Roosendaal (2016-2030)

Bron: Provincie Noord-Brabant en Primos.

De samenstelling van de potentiële beroepsbevolking verandert de komende jaren ook. Naar geslacht zal de krimp bij mannen iets sterker zijn dan bij vrouwen. Naar leeftijd zijn de verschillen in ontwikkeling groter. Het aantal ouderen stijgt, terwijl het aantal jongeren krimpt. Maar de sterkste verandering doet zich voor bij het aantal 45-55 jarigen. Dit zal naar verwachting van beide prognoses met 25-30 procent afnemen in de periode tot 2030.

Tabel 5.1 Prognose potentiële beroepsbevolking naar leeftijd en geslacht, Roosendaal (2016 en 2030)

		2016 (HUIDIG)	PROVINCIALE PROGNOSE 2030	PRIMOS-2016 PROGNOSE 2030
Geslacht	Mannen	29.210		28.370
	Vrouwen	29.070		29.020
Leeftijd	15 tot 25 jaar	8.840	7.870	7.820
	25 tot 35 jaar	8.590	9.330	9.560
	35 tot 45 jaar	9.220	9.460	9.760
	45 tot 55 jaar	12.110	8.730	8.820
	55 tot 65 jaar	10.690	10.880	11.050
	65 tot 75 jaar	8.840	10.210	10.370

Nota bene: cijfers afgerond op tientallen

Bron: CBS, Provincie Noord-Brabant en Primos.

5.2 Onderwijs

De toekomstige omvang en samenstelling van de beroepsbevolking in Roosendaal is onder meer gerelateerd aan het aantal jongeren dat een opleiding volgt. Het arbeidsmarktpotentieel is mede afhankelijk van het aantal studenten en opleidingsniveau en -keuze.

Aandeel studenten dat hogere opleiding volgt, neemt toe

In de afgelopen jaren is het aantal leerlingen en studenten, woonachtig in Roosendaal, dat deelneemt aan onderwijs met 5 procent afgenomen. Deze daling wordt gedragen door het middelbaar onderwijs (MBO plus bovenbouw Havo-Vwo). Het percentage studenten dat een hogere opleiding volgt, is gestegen van 23 procent in het schooljaar 2010/2011 naar 25 procent in het schooljaar 2015/2016. Landelijk gemiddeld is dat aandeel 32 procent.

Tabel 5.2 Aantal leerlingen/studenten naar onderwijsniveau (uitgaande van woongemeente), Roosendaal

ROOSENDAAL	2010/'11	2014/'15*	2015/'16*	% 2010/'11* ROOSENDAAL	% 2015/'16* ROOSENDAAL	% 2015/2016* NL
Laag	2.833	2.813	2.861	31%	33%	31%
Middelbaar	4.109	3.711	3.565	46%	42%	37%
Hoog	2.072	2.105	2.134	23%	25%	32%
TOTAAL	9.014	8.629	8.560	100%	100%	100%

*: voorlopige cijfers

Bron: CBS.

Meer MBO-BOL, maar relatief minder op niveau 4

In het studiejaar 2015-2016 zijn 1.543 inwoners van Roosendaal voltijds ingeschreven aan een MBO-instelling voor de beroepsondersteunende leerweg (BOL). Dat is een stijging van 15 procent ten opzichte van 2010-2011. Deze stijging is duidelijk sterker dan in Nederland als geheel, waar over dezelfde periode gerekend 9 procent meer MBO-studenten zijn ingeschreven. Wanneer naar de opleidingsniveaus gekeken wordt, is er een ander verschil tussen Roosendaal en Nederland te zien. In 2010 waren er relatief veel studenten uit Roosendaal ingeschreven op niveau 4 (58 procent). In 2015 is dit gedaald tot 54 procent. In Nederland is er juist sprake van een groter aandeel van niveau 4 in 2015.

Tabel 5.3 Studenten BOL uit Roosendaal, Nederland, 2010/11 en 2015/16.

niveau	ROOSENDAAL				NEDERLAND			
	2010-11	%	2015-16	%	2010-11	%	2015-16	%
1	19	1%	62	4%	3.099	1%	4.751	1%
2	221	16%	244	16%	58.045	18%	57.828	17%
3	328	24%	401	26%	78.358	24%	79.638	23%
4	775	58%	836	54%	180.448	56%	208.032	59%
TOTAAL	1.343	100%	1.543	100%	319.950	100%	350.249	100%

Bron: DUO.

De MBO-sector Techniek is voor Roosendaal en West-Brabant belangrijk, gezien de samenstelling van de werkgelegenheid met een relatief sterke vertegenwoordiging van de sectoren industrie en logistiek. Er kiezen echter niet meer MBO-studenten in Roosendaal voor Techniek dan gemiddeld in Nederland (beide 26 procent). Weliswaar is het aantal studenten Techniek gegroeid met 17 procent sinds 2010, maar de groei was landelijk sterker (24 procent). Net als in zijn algemeenheid is het niveau waarop studenten Techniek zijn ingeschreven gedaald. Dat is ook landelijk het geval, maar niet in zo'n sterke mate.

Tabel 5.4 Studenten BOL Techniek uit Roosendaal, Nederland, 2010/11 en 2015/16.

niveau	ROOSENDAAL				NEDERLAND			
	2010-11	%	2015-16	%	2010-11	%	2015-16	%
1	3	1%	60	15%	963	1%	4.217	5%
2	56	15%	66	17%	11.138	15%	12.950	14%
3	17	6%	31	8%	6.705	9%	11.149	12%
4	261	78%	239	60%	55.053	75%	63.619	69%
TOTAAL	337	100%	396	100%	73.859	100%	91.935	100%

Bron: DUO.

5.3 Beroepsbevolking en arbeidsparticipatie

Belangrijk doel en uitgangspunt van het Economisch Actieplan van de gemeente Roosendaal is zoveel mogelijk Roosendalers te activeren en te betrekken bij het arbeidsproces. De inzet richt zich op arbeidsparticipatie.

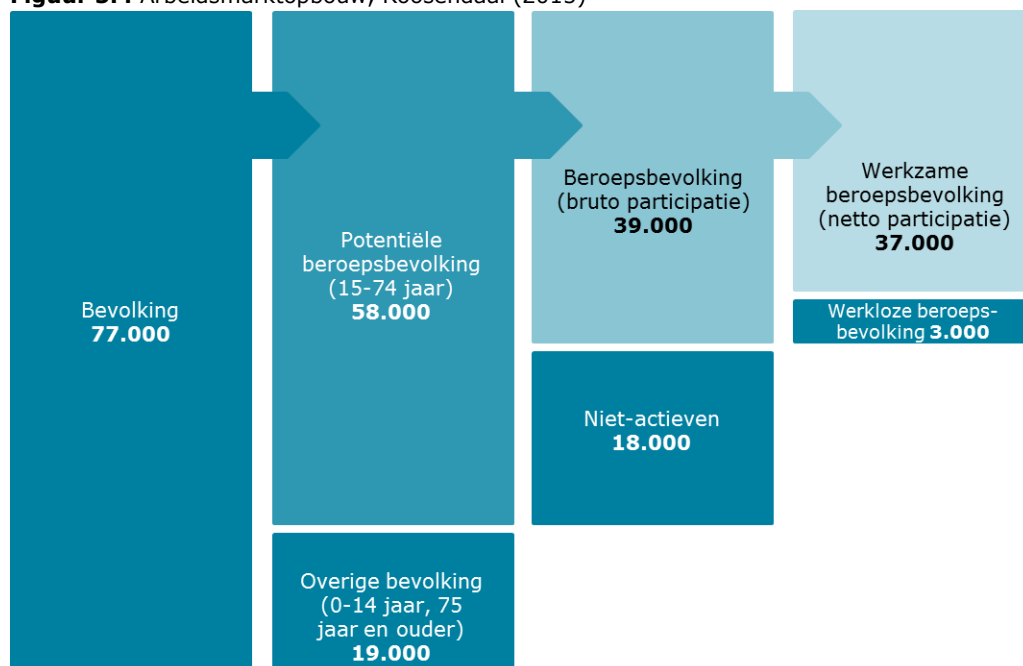
Beroepsbevolking verandert van omvang en samenstelling

De afgelopen vijf jaar is de potentiële beroepsbevolking (het aantal inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 74 jaar) in Roosendaal ongeveer gelijk gebleven. Dit geldt niet voor de beroepsbevolking. Er is sprake van een daling van 41.000 naar 39.000 personen die participeren of willen participeren op de arbeidsmarkt. In 2010 was de verwachting dat de beroepsbevolking zou toenemen als gevolg van stijgende arbeidsparticipatie van vrouwen en van ouderen. Deze verwachting is de afgelopen jaren 'verstoord' door de economische crisis. Als gevolg hiervan is het aantal deelnemers op de arbeidsmarkt gedwongen of vrijwillig kleiner geworden.

Op de korte termijn verwacht het UWV een toename van de beroepsbevolking in West-Brabant van circa een half procent, waarvan de helft door een toename van de arbeidsparticipatie.

Het schema op de volgende pagina toont de opbouw van de participerende en niet-participerende bevolking van Roosendaal.

Figuur 5.4 Arbeidsmarktopbouw, Roosendaal (2015)

Nota bene: Cijfers afgerond op 1.000-tallen en als gevolg van afronding kunnen verschillen ontstaan in de randtotalen.
Bron: CBS.

Wat opvalt ten opzichte van 2010 is dat in 2015 vooral de groep hoog opgeleiden beter vertegenwoordigd is in de Roosendaalse beroepsbevolking. Het aandeel hoger opgeleiden in de beroepsbevolking is hierdoor ook dichterbij het landelijk gemiddelde komen te liggen. Verder is de gemiddelde leeftijd van de beroepsbevolking ook gestegen. Het aandeel 45-plussers is gestegen van 41 procent in 2010 naar 45 procent in 2015. Deze trend, die ook landelijk waarneembaar is, zal de komende jaren verder doorzetten. Ouderen werken minder vaak en bovendien werken zij minder uren per week. Of de vergrijzing tot een tekort aan werkenden gaat leiden, hangt af van het aantal mensen dat werkt (arbeidsparticipatie), het aantal uren dat mensen werken (mogelijk gaan ouderen in de toekomst meer uren werken en/of wordt er überhaupt minder voor deeltijdwerk gekozen) en de arbeidsproductiviteit (hoger opleidingsniveau zorgt voor een productievere beroepsbevolking).

Tabel 5.5 Samenstelling en ontwikkeling beroepsbevolking, Roosendaal (2010 en 2015)

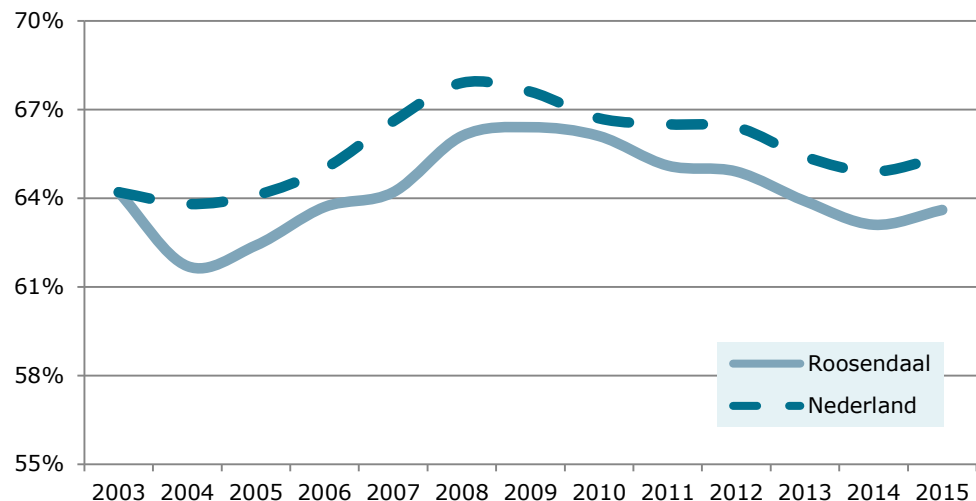
		2010	2015	'10-'15	% VERDELING ROSENDAAL	% VERDELING NEDERLAND
Geslacht	Mannen	22	21	-5%	54%	54%
	Vrouwen	19	18	-5%	46%	46%
Leeftijd	15 tot 25 jaar	6	6	0%	15%	16%
	25 tot 45 jaar	18	16	-11%	40%	41%
	45 tot 75 jaar	17	18	6%	45%	43%
Onderwijsniveau	Laag	11	10	-9%	25%	22%
	Middelbaar	18	17	-6%	43%	42%
	Hoog	10	13	30%	33%	34%
Totaal		41	39	-5%	100%	100%

Nota bene: cijfers x 1.000 (cijfers afgerond op 1.000-tallen) en als gevolg van afronding kunnen verschillen ontstaan in de randtotalen.
Bron: CBS.

Na 5 jaar dalende arbeidsparticipatie nu weer lichte stijging

De verhouding tussen de werkzame beroepsbevolking en de potentiële beroepsbevolking (de netto arbeidsparticipatie⁶) volgt in Roosendaal de landelijk lijn, maar ligt wel continu lager. Tot 2008/2009 stijgt de arbeidsparticipatie om daarna vooral onder invloed van de verslechtering van de economie te dalen. Het aantrekken van de economie vertaalt zich in 2015 voor het eerst weer in een lichte toename van de arbeidsparticipatie.

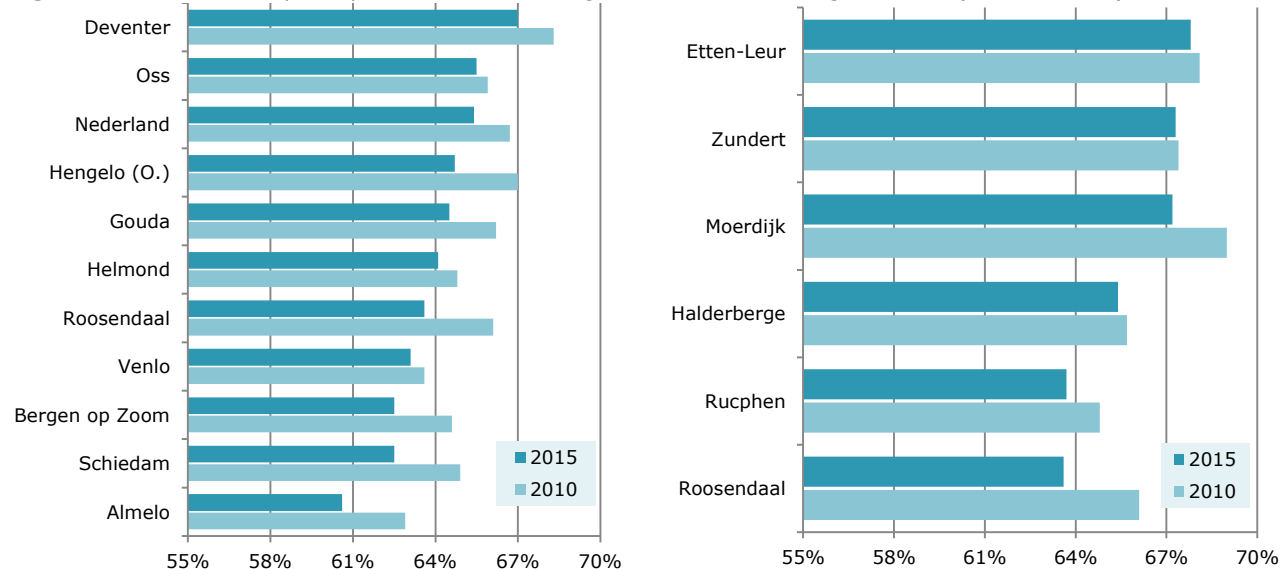
Figuur 5.5 Netto arbeidsparticipatie, Roosendaal en Nederland (2003-2015)

Bron: CBS.

In vergelijking met andere referentiegemeenten is tussen 2010 en 2015 de netto arbeidsparticipatie relatief sterk gedaald. Het nabijgelegen Bergen op Zoom heeft een lagere arbeidsparticipatie dan Roosendaal. Vergelijken met de D6-gemeenten heeft Roosendaal de laagste participatiegraad.

Figuur 5.6 Netto arbeidsparticipatie, Roosendaal vergeleken met referentiegemeenten (2010 en 2015)

Bron: CBS.

⁶ Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de bevolking van 15-74 jaar (beroeps- en niet-beroepsbevolking).

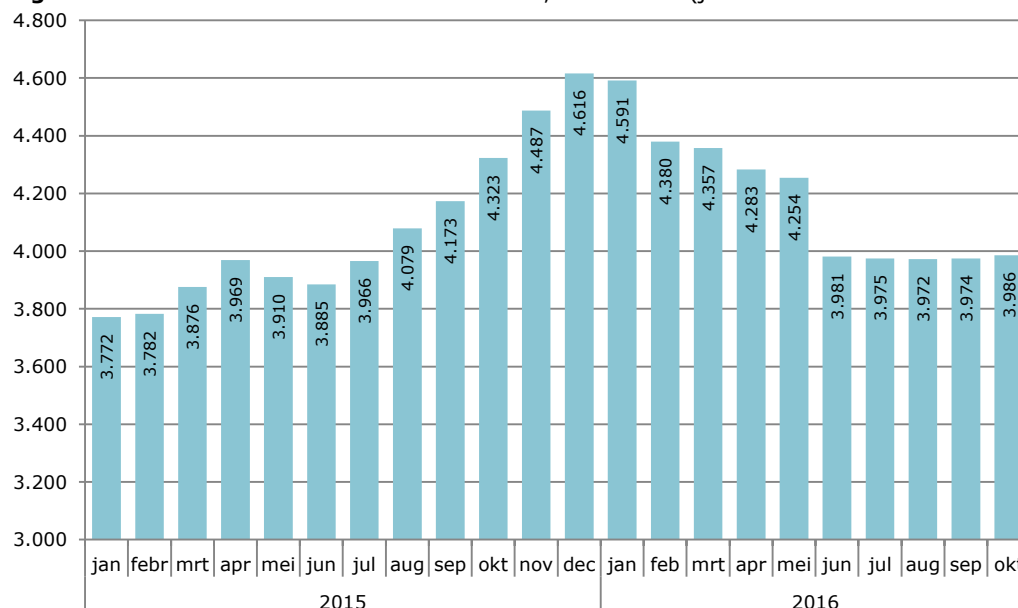
5.4 Werkloosheid

Een dalende werkgelegenheid en een teruglopende participatiegraad, in welke mate vertaalt zich dit in een oplopende werkloosheid?

Ook werkloosheid toont tekenen van economisch herstel

Tot december 2015 is de werkloosheid (in termen van het aantal niet-werkende werkzoekenden) opgelopen tot 4.616. De eerste helft van 2016 daalt de werkloosheid sterk, om de in de maanden juni tot en met oktober 2016 ongeveer constant te blijven. In oktober 2016 zijn er in Roosendaal 3.986 werklozen, wat neerkomt op een afname van 14 procent ten opzicht van eind 2015. Ter vergelijking: in het economisch goede jaar 2008 telde Roosendaal 1.525 werklozen.

Figuur 5.7 Aantal niet-werkende werkzoekenden, Roosendaal (januari 2015 tot oktober 2016)

Bron: UWV Werkbedrijf.

Tussen januari en december 2015 is verhoudingsgewijs vooral het aantal jongere werklozen sterk opgelopen. Om vervolgens in de eerste helft van 2016 ook weer – net als de leeftijdsgroep 27-49 jaar weer te krimpen tot het niveau van begin 2015. De categorie 50-plus lijkt voorsnog minder te profiteren van het economisch herstel: het aantal werklozen is de afgelopen zes maanden wel kleiner geworden, maar de afname is minder groot. Het jongere deel van de werkloze beroepsbevolking stroomt relatief sneller uit naar werk.

Tabel 5.6 Leeftijdverdeling NWW'ers Roosendaal (januari 2015, december 2015 en oktober 2016).

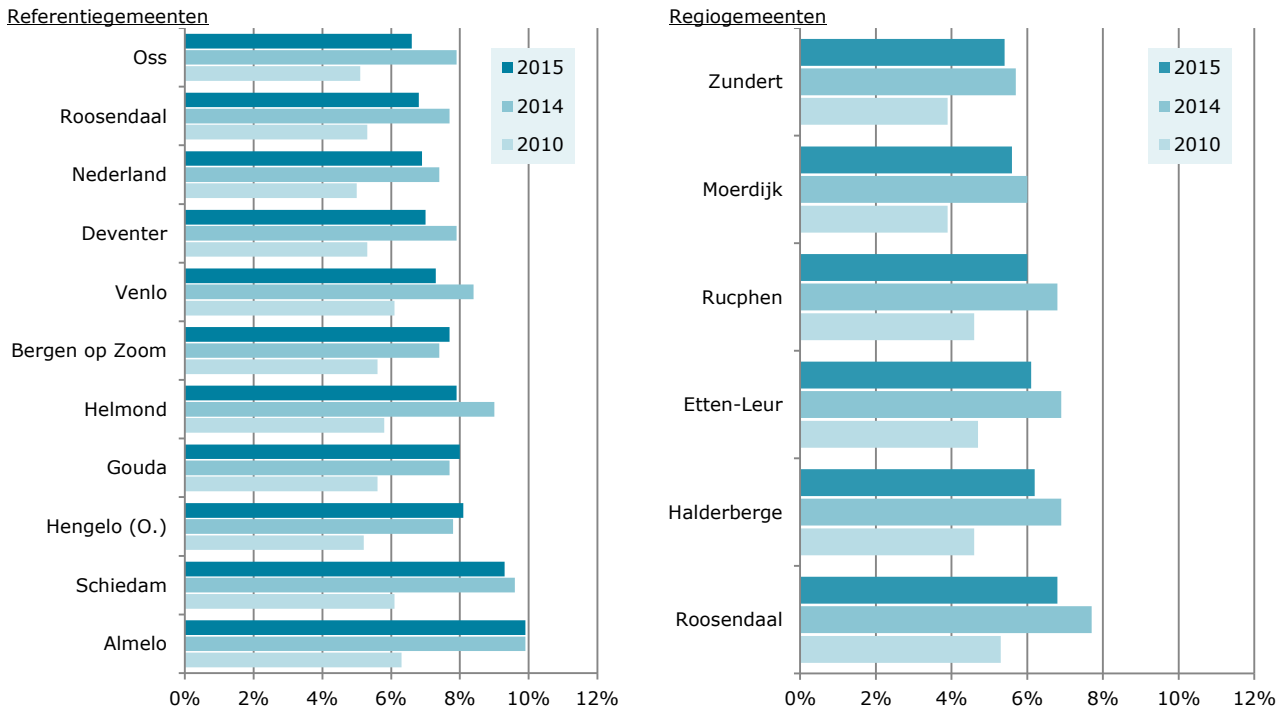
	ABSOLUUT			PROCENTUEEL		
	Jan. 2015	Dec. 2015	Okt. 2016	Jan. 2015	Dec. 2015	Okt. 2016
< 27 jaar	361	558	374	10%	12%	9%
27 – 49 jaar	1.885	2.240	1.858	50%	49%	47%
50 jaar en ouder	1.526	1.818	1.754	40%	39%	44%
TOTAAL	3.772	4.616	3.986	100%	100%	100%

Bron: UWV Werkbedrijf.

Werkloosheidspercentage hoger dan 2010 maar (al) lager dan in 2014

In lijn met de licht gestegen arbeidsparticipatie ten opzichte van 2014 (zie figuur 5.5) is ook het werkloosheidspercentage⁷ in 2015 lager dan in 2014. Het werkloosheidspercentage in Roosendaal bevindt zich in 2015 ongeveer op een gelijk niveau als landelijk gemiddeld. Met 6,8 procent werkloosheid heeft Roosendaal een duidelijk lager werkloosheidspercentage dan bijvoorbeeld Schiedam en Almelo. In regionaal opzicht is het werkloosheidspercentage wel hoger dan in de overige D6-gemeenten. Zundert heeft met 5,4 procent het laagste werkloosheidspercentage.

Figuur 5.8 Werkloosheidspercentage, Roosendaal vergeleken (2010, 2014 en 2015)

Bron: CBS.

Recente daling aantal WW-uitkeringen

Begin 2016 telt Roosendaal 2.310 WW-uitkeringen, 60 procent meer dan zes jaar eerder en 2 procent minder dan aanvang 2015. Ten opzichte van 2010 is de toename groter dan de landelijke toename van het aantal WW-uitkeringen. De eerste helft van 2016 is het aantal WW-uitkeringen in Roosendaal nog licht gestegen. In september 2016 is het aantal WW-uitkeringen wel iets lager dan een maand eerder. Gerelateerd aan de beroepsbevolking is het aandeel WW-uitkeringen in Roosendaal ongeveer een procentpunt groter dan landelijk gemiddeld.

Tabel 5.7 Ontwikkeling aantal WW-uitkeringen

	JAN. 2010	JAN. 2015	JAN. 2016	AUG. 2016	SEP. 2016	% ONTW. JAN. '10-'16	% ONTW. JAN.-SEPT. '16	% BER.BEV. SEPT. 2016*
Roosendaal	1.440	2.350	2.310	2.390	2.320	61%	0,4%	5,9%
Nederland	279.340	434.460	426.210	426.640	424.260	52%	-0,5%	4,8%

* Het WW-percentage is het aantal WW-uitkeringen uitgedrukt als % van de beroepsbevolking.

Bron: CBS, UWV WERKbedrijf.

⁷ Werkloosheidspercentage: de werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking.

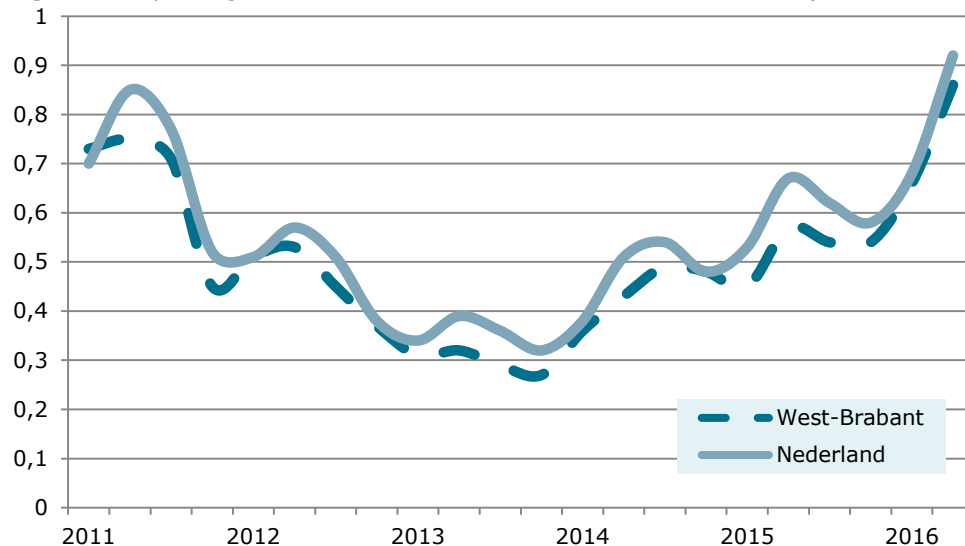
Regionale arbeidsmarkt wat minder ruim

Het UWV Werkbedrijf monitort de verhouding tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt met behulp van de spanningsindicator⁸. Gedurende de periode 2011-2014 volgt de vraag-aanbod verhouding van West-Brabant de landelijke lijn. Vooral in de crisisjaren 2013 en 2014 is de arbeidsmarkt relatief ruim. De eerste twee kwartalen van 2016 tonen de omslag in economie en arbeidsmarkt. De ruimte op de regionale arbeidsmarkt wordt minder groot en is weer op het niveau van 2011.

De stijging van de spanningsindicator hangt samen met de toename van het aantal (bij UWV bekende) nieuwe vacatures in de arbeidsmarktregio West-Brabant. In januari 2015 werden er 4.150 nieuwe vacatures geregistreerd en dit aantal was in oktober 2016 opgelopen tot 6.270. Overigens is de fluctuatie in het aantal vacatures groot. Het hoogste aantal nieuwe vacatures is geteld in april 2016 en bedroeg 8.750.

In vergelijking met 2015 ligt het gemiddeld aantal nieuwe vacatures per maand in de eerste 10 maanden van 2016 in de regio West-Brabant duidelijk boven het niveau van 2015 (2015: gemiddeld 4.840; 2016: gemiddeld 6.000).

Figuur 5.9 Spanningsindicator arbeidsmarkt West-Brabant en Nederland (2011 tot 2^e kwartaal 2016)

Nota bene: 0 tot 0,25 = zeer ruim; 0,25 tot 0,67 = ruim; 0,67 tot 1,5 = gemiddeld; 1,5 tot 4,0 = krap; 4,0 of meer = zeer krap
Bron: UWV WERKbedrijf.

De meeste nieuw (bij het UWV WERKbedrijf bekend zijnde) vacatures zijn er in West-Brabant in de technische beroepen. Over de periode januari 2015 – oktober 2016 gerekend, gaat het om 38 procent van de vacatures. In dezelfde periode was 18 procent van de vacatures te vinden in bedrijfseconomische en administratieve beroepen en 13 procent in logistieke beroepen. Vergeleken met het landelijk gemiddelde zijn er relatief meer vacatures in technische en logistieke beroepen in West-Brabant. Duidelijk minder dan gemiddeld is in West-Brabant het aandeel vacatures in ICT-beroepen en in de zorg.

⁸ De Spanningsindicator Arbeidsmarkt wordt berekend door het aantal openstaande vacatures te delen door het aantal bij UWV ingeschreven niet-werkende werkzoekenden die korter dan een half jaar werkloos zijn.

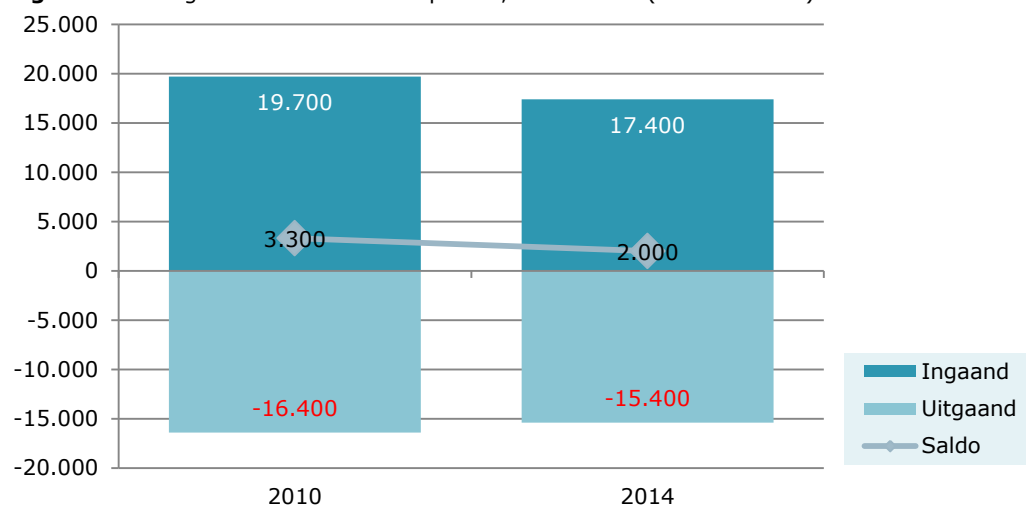
5.5 Wonen en werken in perspectief

Voor Roosendaal is de ontwikkeling van de woon-werk relaties belangrijk voor het functioneren van de gemeentelijke economie. De pendelstromen geven een indicatie van de mate waarin werk wordt geboden aan de eigen bevolking en toont ook de regionale positie als ontvanger en leverancier van arbeidskrachten. Lokale en regionale werkgelegenheidsontwikkelingen bepalen omvang en richting, bijvoorbeeld bij een stagnerende eigen arbeidsmarkt en een groeiend aantal baanopeningen in omliggende gemeenten zal de uitgaande pendel stijgen.

Pendelstromen minder groot

In totaal werken er 15.400 Roosendalers buiten de eigen gemeente. Gerelateerd aan de totale beroepsbevolking is dat 39 procent. Hier staat een toevloeiing van 17.400 personen die in Roosendaal werken en elders wonen tegenover. Ten opzichte van 2010 is in 2014 zowel de inkomende als de uitgaande pendel kleiner geworden, wat vooral verklaard wordt door de economische krimp. Wel is de inkomende pendel sterker gedaald dan de uitgaande pendel. De relatief sterke werkgelegenheidsafname in Roosendaal laat zich hierin gelden.

Figuur 5.10 Uitgaande en inkomende pendel, Roosendaal (2010 en 2014)

Bron: CBS.

Roosendalers die buiten de eigen gemeente werken, zijn vooral georiënteerd op (middel)grote steden als Bergen op Zoom, Breda, Etten-Leur en ook Rotterdam. De inkomende pendel is meer regionaal van aard, waarbij een groot deel afkomstig is uit de overige D6-gemeenten.

WAAR WERKEN INWONERS VAN ROOSENDAAL?		WAAR WONEN WERKENDEN IN ROOSENDAAL?	
• Roosendaal:	18.400	• Roosendaal:	18.400
• Bergen op Zoom:	2.200	• Bergen op Zoom:	2.400
• Breda:	2.100	• Halderberge:	2.400
• Etten-Leur:	1.300	• Rucphen:	1.600
• Moerdijk:	1.200	• Steenbergen:	1.500
• Halderberge:	1.100	• Breda:	1.100
• Rotterdam:	900	• Moerdijk:	1.000

Bron: CBS.

Pendelkenmerken

Roosendalers die buiten de eigen gemeente werken, hebben in vergelijking tot de inkomende pendel vaker een lagere opleiding terwijl personen die van buiten naar Roosendaal komen om te werken meer middelbaar opgeleid zijn. Het aandeel hoger opgeleid verschilt weinig van elkaar. Opvallend is dat daarbij het inkomensniveau van Roosendalers die elders werken hoger ligt (groter aandeel € 30.000 tot € 40.000). Dit kan er mee te maken hebben dat een deel van de pendelaars bijvoorbeeld in de Rotterdamse haven werkt in continudienst.

Tabel 5.8 Kenmerken in- en uitgaande pendel, Roosendaal (gemiddelde 2011-2015).

	UITGAANDE PENDEL	INKOMENDE PENDEL
Opleidingsniveau		
Lager	24%	17%
Middelbaar	40%	46%
Hoger	35%	37%
Inkomen		
€ 10.000 tot € 20.000	25%	32%
€ 20.000 tot € 30.000	37%	37%
€ 30.000 tot € 40.000	29%	23%
meer dan € 40.000	8%	9%

Bron: OViN⁹; bewerking: I&O Research.

5.6 Conclusie en vooruitblik

Voor het functioneren van de arbeidsmarkt en het invullen van de personeelsbehoefte bij bedrijven is het van groot belang zicht te hebben op de (toekomstige) ontwikkeling van de (potentiële) beroepsbevolking beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Uit recente prognoses blijkt dat het aantal inwoners in Roosendaal de komende jaren zal doorgroeien tot bijna 80.000. Groei is niet van toepassing op de voor de arbeidsmarkt relevante leeftijdsgroep 15-75 jarigen. De verwachting is namelijk dat deze groep (de potentiële beroepsbevolking) krimpt tussen nu en 2030 van ruim 58.000 naar rond de 57.000. Bij gelijkblijvende participatie zal dan ook de beroepsbevolking beperkt dalen.

De afgelopen jaren is de beroepsbevolking in Roosendaal in omvang afgenomen. Mede onder invloed van de economische krimp is een kleiner deel van de bevolking actief op dan wel beschikbaar voor de arbeidsmarkt. Algemeen geldt dat bij een aantrekkende economie en toenemende arbeidskansen de participatie weer toeneemt. De eerste tekenen hiervan zijn ook zichtbaar in Roosendaal. In lijn met de landelijke ontwikkeling is in 2015 voor het eerst sinds 2008 de netto arbeidsmarktparticipatie (werkzame beroepsbevolking gerelateerd aan de potentiële beroepsbevolking) in Roosendaal licht toegenomen. Het werkloosheidspercentage is in 2015 ook lager dan in 2014. Deels kan dit betekenen: invulling van vacatures in Roosendaal zelf, maar ook kunnen Roosendalers natuurlijk werk buiten de eigen gemeente hebben gevonden. In totaal werken er zo'n 15.000 Roosendalers in een andere gemeente. Deze uitgaande pendel richt zich vooral op Bergen op Zoom en Halderberge. De relatief sterke werkoriëntatie op Halderberge hangt mede samen met het aan Roosendaal grenzende bedrijventerrein Borchwerf II.

⁹ Het Onderzoek Verplaatsingen in Nederland (OVIN) is een doorlopend door het CBS uitgevoerd onderzoek naar de mobiliteit van de Nederlandse bevolking. Waarheen, wanneer, hoe en waarom verplaatsen Nederlanders zich?

De werkloosheid in Roosendaal – uitgaande van niet-werkende werkzoekenden – kende het afgelopen anderhalf jaar een schommelend verloop. In 2015 liep de werkloosheid sterk op van bijna 3.800 in januari tot ruim 4.600 aan het eind van dat jaar. De eerste maanden van 2016 liep de werkloosheid weer snel terug om de periode juni tot oktober bijna stabiel te blijven tot iets onder de 4.000. De huidige regionale arbeidsmarkt is nog vrij ruim (relatief veel werklozen in verhouding tot het aantal vacatures). Maar door de sterke groei van het aantal nieuwe vacatures in West-Brabant neemt deze ruimte wel af. De aantrekkende economie biedt kansen voor (niet-werkende) werkzoekenden in Roosendaal, vooral in technische en logistieke beroepen.

1

BIJLAGE

Begrippenlijst

Bijlage 1. Begrippenlijst

Begrip	Omschrijving
Beroepsbevolking	Alle personen (15 tot en 74 jaar) die: <ul style="list-style-type: none"> • tenminste twaalf uur per week werken, of • werk hebben aanvaard waardoor ze tenminste twaalf uur per week gaan werken, of • verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden.
Fulltime werkzaam	Gemiddeld 12 uur of meer per week werkzaam.
Grootteklasse vestigingen	Indeling van vestigingen op basis van het aantal fulltime werkzame personen.
Netto participatiegraad	Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.
Niet-werkende werkzoekende	De bij een vestiging van het UWV Werkbedrijf actueel ingeschreven werkzoekende zonder werk of werkzoekende die minder dan twaalf uur per week werkt met een inschrijfdatum en geen uitschrijfdatum. Zij dienen ingeschreven te zijn in de regio waar zij woonachtig zijn.
Potentiële beroepsbevolking	Alle 15-74 jarigen, bestaande uit de beroepsbevolking en niet-beroepsbevolking.
Parttime werkzaam	Gemiddeld minder dan 12 uur per week werkzaam.
Toegevoegde waarde	De toegevoegde waarde is het verschil tussen de marktwaarde van productie en de daarvoor ingekochte grondstoffen. Het is dus gelijk aan de omzet minus het aankoopbedrag (niet gelijk aan omzet minus de kosten, dit is winst). De toegevoegde waarde drukt de essentie van produceren uit, namelijk het toevoegen van waarde aan een goed.
Vestiging	Locatie van een onderneming, instelling of zelfstandige beroepsbeoefenaar (dat wil zeggen elke fabriek, werkplaats, kantoor, winkel of andere bedrijfsruimte, dan wel elk complex daarvan) waarin of van waaruit een economische activiteit of zelfstandig (vrij) beroep wordt uitgeoefend door minimaal 1 werkzaam persoon.
Werkloze beroepsbevolking	Personen (15 tot en met 74 jaar) zonder werk, of met werk voor minder dan twaalf uur per week, die actief op zoek zijn naar betaald werk voor twaalf uur of meer per week en die daarvoor direct beschikbaar zijn.
Werkzame beroepsbevolking	Personen (15 tot en met 74 jaar) die in Nederland wonen en betaald werk hebben van twaalf uur of meer per week.
Werkzame persoon	Persoon die betaalde activiteiten verricht op of vanuit de vestiging: meewerkende eigenaar (directie, bedrijfshoofd), meewerkend gezinslid, zelfstandige beroepsbeoefenaar en/of werknemer. Uitzendkrachten zijn werknemers en worden meegeteld in het totaal aantal werkzame personen.
Wet Werk en Bijstand (WWB)	Wet uit 2004, bedoeld voor mensen die niet in staat zijn om in hun eigen onderhoud te voorzien en ook geen beroep kunnen doen op een andere sociale verzekeringswet.